کارآمدی واحد شنود قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص) سپاه پاسداران در عملیات والفجر۸

یحیی نیازی*

چکیده

در این مقاله، ابتدا عناوین فنی مثل شنود و عملیات جست‌وجو تعریف شده و سپس کارکردهای تاکتیکی واحدهای شنود برای دریافت اطلاعات از دشمن به‌اختصار دسته‌بندی و ارائه گردیده است. در ادامه مقاله، به‌طور مختصر به پیشینه شنود در یگان‌های رزم سپاه پاسداران و چگونگی شکل‌گیری آن در دوران دفاع مقدس اشاره شده است. درنهایت نیز به‌طور نسبتاً مفصل و گاه با ذکر جزئیاتی، به برخی کارکردهای واحد شنود قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص) سپاه پاسداران در عملیات والفجر۸ پرداخته شده و عملکرد این یگان بررسی و ارزیابی گردیده است. در این بررسی اسناد و منابع موجود در آرشیو مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس منبع اصلی تدوین مقاله بوده که در به‌کارگیری آنها اهتمام جدی شده است.

واژه‌های کلیدی: کارآمدی، واحد شنود، واحد جنگال، عملیات والفجر۸.

مقدمه

یکی از مهم‌ترین گروه‌ها و واحدهای عملیاتی در دوران هشت سال دفاع مقدس، واحد شنود از یگان جنگ الکترونیک بود که در قالب نیروهای فنی به جست‌وجو، ردیابی و رصد مکالمات نیروهای عراقی پرداخته و نقش بسزا و تعیین‌کننده‌ای در پیروزی‌های رزمندگان اسلام در فتح فاو داشته است.

نیروهای شنود که گوش فرماندهان در اردوگاه دشمن به حساب می‌آمدند، با ساده‌ترین ابزارهای شنود، به شبکه‌های ارتباطی دشمن نفوذ کرده، اطلاعات گران‌بهایی به دست می‌آوردند؛ اطلاعاتی که گاه از شکست جلوگیری می‌کرد، گاهی مانع تلفات و خسارات نیروهای خودی می‌شد و گاهی نیز در تصمیم‌سازی فرماندهان ایفای نقش می‌کرد. این مقاله مروری کوتاه بر

* مدیر گروه مطالعات جامعه‌محور مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

کارآمدی واحد شنود قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص) سپاه پاسداران در عملیات والفجر۸ دارد.

تعریف جنگ الکترونیک

جنگ الکترونیک ازنظر فنی و تخصصی به قسمتی از تشکیلات نظامی مربوط می‌شود که از وسایل و سامانه‌های الکترونیک استفاده می‌کند یا اینکه امکانات و سامانه‌های الکترومغناطیسی خودی را از آثار و فعالیت جنگ الکترونیک دشمن محفوظ نگه می‌دارد یا با برنامه‌ریزی صحیح امکان استفاده از امکانات الکترونیکی خودی را فراهم می‌کند. اما ازنظر عمومی، جنگ الکترونیک مانع از آن می‌شود که دشمن بتواند به‌طور مطلوب از سامانه‌های الکترونیک خود استفاده کند و همچنین با حمایت از سامانه‌های خودی در اجرای مأموریت‌ها تأثیرگذار است.

در ابتدای جنگ که نیروهای مردمی هنوز انسجام سازمانی لازم را نداشتند، نخستین فعالیت‌های شنود با عنوان "استراق‌سمع" آغاز شد.

تعریف شنود

استخراج اخبار و اطلاعات فنی و تاکتیکی از شبکه‌های مخابراتی دشمن را شنود مخابراتی می‌گویند. شنود رادیویی و الکترونیکی یکی از ارکان جنگ الکترونیک می‌باشد که از غنی‌ترین، کم‌خطرترین، مطمئن‌ترین و کم‌هزینه‌ترین منابع کسب اطلاعات به شمار می‌رود. هنگام عملیات، با استفاده از شنود مخابراتی و راداری و تجزیه‌وتحلیل سیگنال‌ها و خبرهای دریافت‌شده از شبکه‌های دشمن می‌توان اطلاعات ارزشمند فنی و نظامی کسب کرد. این اطلاعات به فرماندهان کمک می‌کند تا از انواع وسایل ارتباطی، تجهیزات الکترونیکی، ترتیب نیرو، اقدامات احتمالی و اقدامات دیگر دشمن آگاه شوند. شایان ذکر است که عملیات شنود خود یکی از پایه‌ها و زمینه‌های سایر اقدامات جنگ الکترونیک علیه دشمن بوده است و با استفاده از اطلاعات و اخبار حاصل از آن می‌توان اقدامات آفندی و پدافندی جنگ الکترونیک را طرح‌ریزی و اجرا کرد.[1]

اجرای عملیات جست‌وجو

در قسمت جست‌وجوی واحد شنود، ابتدا برای یافتن شبکه‌های مهم و فعال دشمن عملیات جست‌وجو روی محدوده فرکانسی موردنظر اجرا و درصورت کشف فرکانس جدید، در بانک اطلاعات ذخیره می‌شود و درصورت تکراری‌بودن فرکانس‌های فعال، جست‌وجو برای یافتن فرکانس‌های فعال جدید ادامه می‌یابد. درنهایت، فرکانس‌های فعالی که نیاز به مراقبت دارند پس از تعیین اولویت و اهمیت آنها باتوجه‌به نوع سیگنال، به قسمت مراقبت و کنترل اعلام و گزارش آماری نیز از فعالیت سیگنال‌ها تهیه می‌شود.

کارکردهای تاکتیکی واحدهای شنود برای دریافت اطلاعات از دشمن

واحد شنود کارکردهای گوناگونی دارد که ازجمله آنها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. آگاهی از شکل و نظم کدینگ شبکه‌ها، علائم قراردادی و استفاده ازاطلاعات کدشده.
۲. کشف حجم شبکه ارتباطی بی‌سیمی فعال دشمن.
۳. تعیین موقعیت ایستگاه‌های ارتباطی یا راداری دشمن و فاصله آنها با ایستگاه شنود خودی.
٤. اطلاع از حجم فعالیت شبکه ارتباطات و حجم ترافیک ارتباطی دشمن.
۵. تشخیص نوع اطلاعات و پیام‌های درحال تبادل در شبکه‌های فعال دشمن.
٦. آگاهی از تابعیت و سلسله مراتب فرماندهی

رده‌های فعال دشمن.
۷. درک موضوعات موردتأکید در پیام‌های مبادله‌شده.
۸. تشخیص میزان آمادگی‌های تاکتیکی، عملیاتی، پشتیبانی و آمادی دشمن از روی پیام‌های حاوی تقاضای مهمات، تسلیحات، آذوقه، دارو و...
۹. تشخیص حضور یگان‌های جدید در منطقه نبرد ازطریق کشف فعالیت جدید الکترومغناطیسی در منطقه.
۱۰. آگاهی از نقل‌وانتقالات و وضعیت یگان‌های عملیاتی دشمن.
۱۱. تعیین موقعیت و شناسایی محل استقرار پایگاه‌های هوایی و دریایی دشمن و کنترل تحرکات دریایی و هوایی و تشخیص میزان و نوع فعالیت آنها از پیام‌های دریافتی شنود.
۱۲. بازدید فرماندهان دشمن از یگان‌های مستقر در منطقه.
۱۳. اعزام یگان‌های جدید به منطقه.
۱٤. تعویض و تغییر کدها، رمزهای شبکه‌های ارتباطی و علائم قراردادی دشمن و توجه به زمان این تغییرات و نیز جست‌وجو و تعیین علت آنها.
۱۵. تغییراتی که قبل از عملیات آفندی روی شبکه‌ها ایجاد می‌شود.[۲]

پیشینه شنود در یگان‌های رزم سپاه پاسداران

در ابتدای جنگ که نیروهای مردمی هنوز انسجام سازمانی لازم را نداشتند و در خطوط نبرد در محورهای گوناگون مستقر بودند، نخستین فعالیت‌های شنود با عنوان "استراق‌سمع" آغاز شد. استراق‌سمع واژه‌ای عربی است که ارتش و مخابرات آن را به کار می‌بردند. شاید بتوان گفت اولین اقدامات شنود، در جبهه دارخوین ـ که یکی از محورهای منسجم و سازمان‌یافته اول جنگ بود ـ انجام شده است.

اسناد موجود در آرشیو مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس نشان می‌دهد که شنود مکالمات دشمن، با استفاده از امکانات اولیه مخابراتی و هم‌زمان با شروع عملیات "فرماندهی کل قوا" در جبهه دارخوین انجام می‌شده است. براساس این اسناد، در ماه‌های اول سال ۱۳٦۰، واحد یا بخشی به اسم "شنود" در منطقه فعال بوده است و گزارش‌های خود را به‌طور نسبتاً منظم در اختیار فرماندهان و تصمیم‌گیرندگان قرار می‌داده است. بنابراین، می‌توان گفت که هسته اولیه یگان جنگال (جنگ الکترونیک) سپاه پاسداران در روزهای ابتدایی جنگ بنا نهاده شد و درطول جنگ رشد و نمو یافت.

علی اسحاقی بنیان‌گذار واحد شنود در سپاه پاسداران، شکل‌گیری این واحد را قبل از عملیات "فرماندهی کل قوا، خمینی روح خدا" عنوان کرده است.

علی اسحاقی بنیان‌گذار واحد شنود در سپاه پاسداران، شکل‌گیری این واحد را قبل از عملیات "فرماندهی کل قوا، خمینی روح خدا" عنوان کرده است و دراین‌باره می‌گوید: در جبهه دارخوین قبل از اینکه عملیات فرماندهی کل قوا را انجام بدهیم، به موضوع شنود پرداختیم. در این زمان، عراق برای سنجیدن توان نظامی ما عملیاتی را در منطقه سلمانیه و محمدیه انجام داد. در این عملیات سه نفربر با نیرو به خاکریز ما حمله کردند و یک گروهان کماندو به‌صورت پیاده پشت سر آنها بود. بچه‌های ما دو نفربر را با آر.پی.جی. زدند و نفربر سوم سالم به دست ما افتاد که وقتی آن را عقب آوردیم، بی‌سیم آن هنوز روشن بود و این بی‌سیم را از نفربر باز کردیم و در مقر واحد اطلاعات در منطقه دارخوین مستقر کردیم و صدای عراقی‌ها را از این طریق دریافت می‌کردیم. از این پس،

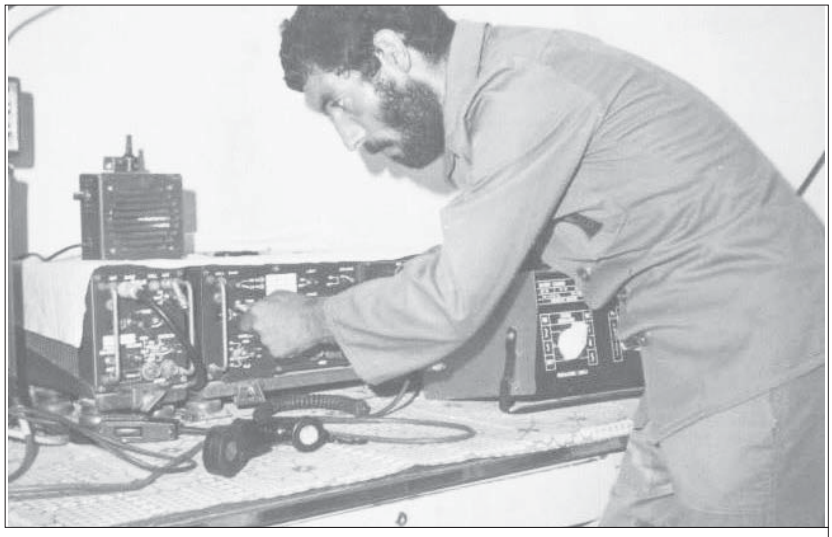

نیرو واحد شنود جنگ الکترونیک در حال کنترل فرکانس‌های مکالمات دشمن.

با هدف شنیدن مکالمات عراقی‌ها دو نفر از مجاهدین عراقی عرب‌زبان را به کار گرفتیم و اطلاعات دشمن در منطقه محمدیه ـ سلیمانیه را ازطریق همین بی‌سیم جمع‌آوری می‌کردیم.[۳]

سردار مهدی شیرانی‌نژاد از نیروهای مخابرات در این منطقه، دراین‌باره می‌گوید: در آن مقطع، استراق‌سمع، واحد مستقلی نبود، منتها تیم استراق‌سمع داشتیم. در جبهه دارخوین دو سه نفر، این مجموعه را اداره می‌کردند. آنها با امکانات ابتدایی روی فرکانس بی‌سیم‌های باند وی.اچ.اف. و اچ.اف. عراق، کار می‌کردند و اطلاعاتی به دست می‌آوردند. روند شکل‌گیری و تکامل واحد شنود در عملیات ثامن‌الائمه(ع) نیز ادامه یافت و در عملیات طریق‌القدس شکل منسجم‌تری به خود گرفت و پایه‌های اولیه جنگ الکترونیک نیز گذاشته شد.

مهم‌ترین اقدام واحد شنود سپاه پاسداران در عملیات طریق‌القدس را باید کشف پاتک عراق برای بازپس‌گیری شهر بستان ازطریق عبور از پل سابله دانست که با واکنش مؤثر نیروهای خودی اقدام دشمن شکست خورد و بستان از سقوط مجدد نجات یافت و حدود یک گردان تانک عراقی در محدوده این پل منهدم شد. واحد شنود با کشف پاتک دشمن ازطریق پل سابله اهمیت خود را به رخ همه فرماندهان کشید و همه فرماندهان از این حادثه به‌عنوان نقطه عطف عملیات طریق‌القدس نام می‌برند.

سردار مهدی شیرانی‌نژاد دراین‌باره می‌گوید: در عملیات طریق‌القدس یکی از اقداماتمان همین بحث شنود بود. رفتم آنجا دیدم که دارند شنود می‌کنند. دشمن یک واحد زرهی را روانه کرد که از سمت چزابه بیاید و به محاصره بستان کمک کند. به شهر بستان که می‌رسیدند، جاده‌ای بود که آبراهی از وسط نیروهای خودی و دشمن، می‌گذشت. نیروهای ما از پایین حمله می‌کردند که با مقاومت دشمن و موانعی که ایجاد کرده بود، نتوانستند بالا بیایند. قرار شد برادرهای تیپ امام حسین(ع) از بالا بیایند و منطقه را آزاد کنند. این واحد زرهی دشمن قرار بود به این نیروها کمک کند و آنها را از محاصره دربیاورد. حاج آقا حسینی با فرمانده تیپ عراقی‌ها ـ که سرهنگ بود ـ شروع کرد صحبت‌کردن و خودش را به‌عنوان

یک فرمانده رده‌بالا جا زد. چون حاج آقا حسینی خودش از معارضین عراقی بود، اصطلاحات عراقی را خوب می‌دانست، مدت‌ها هم کار شنود را انجام داده بود و تجربه خوبی به دست آورده بود. ایشان بسیار زیبا و مسلط شروع به صحبت کرد. اطلاعاتش هم کامل بود که واحد زرهی کجا می‌خواهد بیاید و مأموریتش چیست. اول تحریکش کرد که مثلاً تو شجاعی، تو رشیدی و... بعد گفت که به فلان جا برو و آتش توپخانه ارتش را روی آن نقطه هدایت کرد. وقتی آتش توپخانه خودی شروع شد، فرمانده عراقی شروع کرد که: "چه‌کار داری می‌کنی؟! یگان رو منهدم کردی! برگرد عقب. تو چه فرماندهی هستی؟ مگه موانع رو نمی‌بینی؟ تو بلد نیستی، تو آموزش ندیدی و... " بالأخره ایشان توانست با تسلطش، واحد زرهی را عقب بفرستد و تقریباً نیم‌ساعت متوقفش کرد. تو همین فاصله برادرها رسیدند و توانستند مواضع زیادی را تصرف کنند، تعدادی از نیروهای دشمن هم اسیر شدند و تعدادی از عراقی‌ها هم از جاده سوسنگرد ـ بستان به‌سمت هور رفتند و ازطریق هور فرار کردند. عراقی‌ها حدود یک ساعت امکان تماس هم نداشتند، چون حاج آقا پشت سر هم تماس می‌گرفت و اجازه ارتباط به واحدهای آنها نمی‌داد و فاصله بی‌سیمی او با فرمانده تیپ کمتر از فاصله ارتباطی او با عقبه‌اش بود. حاج آقا حسینی آن موقع طلبه بود و کاملاً مسلط و یکی از افراد برجسته در بخش شنود. همین تسلطش هم باعث فریب آن فرمانده عراقی شد. البته، در آن مقطع، دشمن فکرش را هم نمی‌کرد که ما در سپاه پاسداران چنین ظرفیتی داشته باشیم؛ خودمان هم باور نمی‌کردیم.»[٤]

به‌کارگیری تجارب عملیات‌های گذشته در دو عملیات بزرگ فتح‌المبین و بیت‌المقدس کارنامه درخشانی از این واحد به یادگار گذاشت. در عملیات فتح‌المبین، برپایی ٤ سایت برای ٤ قرارگاه عمل‌کننده نصر، قدس، فجر و فتح و یک سایت کمکی و احتیاط تأمین اطلاعات و اخبار موردنیاز این قرارگاه‌ها و همچنین قرارگاه مرکزی کربلا مستلزم به‌کارگیری همه مقدورات سپاه همراه وسایل الکترونیکی و جنگ الکترونیکی به‌دست‌آمده از لانه جاسوسی امریکا در تهران بود که واحد شنود از یک‌سو، با ایجاد اختلال و پارازیته‌کردن ارتباطات عقبه دشمن ازطریق قطع ارتباط رده فرماندهی سپاه با لشکرهای دشمن و از سوی دیگر، ایجاد فریب الکترونیک در باندهای کوتاه VHF و به انحراف کشاندن بعضی از یگان‌های عراقی به‌سمت دلخواه نیروهای خودی، به‌خوبی از پس این مهم برآمد و همچنین با رساندن اطلاعات لحظه‌به‌لحظه به فرماندهان عمل‌کننده، به‌خصوص قرارگاه مرکزی و ارائه گزارش‌های تحلیلی روزانه از آخرین وضعیت دشمن به فرمانده کل سپاه نقش تعیین‌کننده‌ای در هدایت عملیات داشت. باتوجه‌به نقش حساس جنگ‌های الکترونیک، اهمیت اطلاعات به‌دست‌آمده از واحد شنود و افزایش قدرت تصمیم‌گیری فرماندهی هنگام عملیات، ابتکار عمل در مدیریت جنگ‌های الکترونیک سپاه و ارائه دقیق‌ترین و سریع‌ترین اخبار و اطلاعات همراه با تجزیه‌وتحلیل منطقی وضعیت دشمن قبل، حین و بعد از عملیات، فرماندهی سپاه تصمیم گرفت تا مجموعهٔ شنود را در حد توان در عملیات بیت‌المقدس (آزادسازی خرمشهر) تقویت کند. لذا با هماهنگی با ارتش و اخذ دستور از شورای عالی دفاع، یگان جنگ الکترونیک نیروی زمینی و نیروی هوایی ارتش برای عملیات بیت‌المقدس در کنترل عملیاتی سپاه قرار گرفتند. واحد شنود عملکرد بسیار موفقی در عملیات بیت‌المقدس داشت؛ کشف چند پاتک ارتش عراق، ارائه گزارش جابه‌جایی یگان‌های دشمن در منطقه قبل و حین عملیات به فرماندهی، ایجاد اختلال در شبکه‌های مخابراتی رده‌های مختلف دشمن، ورود به شبکه‌های ارتباطی

دشـمن و دادن اطلاعـات غلط به آنان ازجمله دسـتور عقب‌نشـینی بـه لشـکر۵ عـراق، ره‌گیـری و گـزارش مسـیر تـردد هواپیماهـا و بالگردهای عراقـی به پدافند هوایـی خـودی و... از اقدامـات مؤثـر ایـن واحـد در عملیـات بیت‌المقـدس اسـت. نتایـج عملیات‌هـای دورهٔ آزادسـازی سـرزمین‌های اشغال‌شـده ایـران در خوزسـتان دشمن را بر آن داشت تا با خرید تجهیزات پیشـرفته غربی از فرانسه و انگلسـتان دو گردان جنگ الکترونیـک را در کنتـرل عملیاتـی سـپاه دوم و سـوم خـود قـرار دهـد. این سیسـتم‌ها همچنین امنیت ادارات اطلاعات ارتش، اطلاعـات امنیت مرکزی و امنیت شـخص صدام حسـین را تأمیـن می‌کردنـد. علاوه‌براین تجهیـزات، امریـکا به‌وسـیله هواپیماهـای جاسوسـی آواکس و اطلاعـات ماهـواره‌ای، تحـرکات نیروهای ایرانـی را به عـراق اطلاع مـی‌داد.

مهـدی شـیرانی‌نژاد: روند شکل‌گیری و تکامل واحد شنود در عملیات ثامن‌الائمه(ع) نیز ادامه یافت و در عملیات طریق‌القدس شکل منسجم‌تری به خود گرفت و پایه‌های اولیه جنگ الکترونیک نیز گذاشته شد.

درمقابل، با هماهنگی و پشتیبانی فرمانده قرارگاه کربلا (قرارگاه عملیات مشترک سپاه و ارتش) که بعدها به قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص) تغییر نام داد، یگان جنگ الکترونیک اقدام به تقویت کادر مؤمن با انگیزه و متخصص در همه قسمت‌های فنی و پشتیبانی با برگزاری آموزش‌های تخصصی و حفاظت اطلاعات کرد. بنابه دستور و با هماهنگی‌های پیوسته با ارگان‌های مرتبط مانند وزارت امور خارجه، دانشگاه‌های دارای رشته الکترونیک مانند دانشکده صنعتی شریف و دانشگاه شیراز (دانشکده الکترونیک)، وزارت سپاه، مرکز کنترل فرکانس و الکترونیک شیراز، معاونت اطلاعات سپاه، بخش فنی و مخابرات سپاه، این واحدها بخش عمده‌ای از امکانات و کارکنان خود را به کار گرفتند که این امور موجب گسترش و گشایش فصل جدیدی در جمع‌آوری اطلاعات شد. بیشتر وسایل و تجهیزات موجود قدیمی و در مقایسه وسایل عراقی‌ها پیشرفته نبودند که اقداماتی شایسته متکی بر عزم و اراده، تجربه، ایمان و تخصص، صبر و تحمل سختی‌ها، اعتقاد قوی و تقویت نسبی تجهیزات با تهیه بعضی از وسایل تجاری و بازسازی وسایل قدیمی سبب شدند در سال‌های بعد، برتری قابل‌ملاحظه‌ای ازنظر اطلاعات نسبت به دشمن به دست آید.

همین اقدامات اولیه و تجارب به‌دست‌آمده در ابتدای جنگ، با رشد، توسعه و گسترش سازمان رزم سپاه در طول جنگ تکامل یافت و هر روز منسجم‌تر شد، طوری‌که تا پیش از آغاز عملیات والفجر۸ جنگال (جنگ الکترونیک) سپاه در قالب یک واحد مستقل با کارایی بالای خود ضمن نقش‌آفرینی و اجرای عملیات جنگال علیه دشمن، در موضوع شنود کارآمدی خود را به اثبات رساند و در تصمیم‌سازی کمک‌های فراوانی به فرمانده عملیات کرد.

برخـی کارکردهـای واحـد شـنود قـرارگاه خاتم‌الانبیـا(ص) سـپاه پاسـداران در عملیـات والفجـر۸

در میدان جنگ، فرماندهی پیروز است که قواعد تاکتیکی و عملیاتی را به‌خوبی بداند و جایگاه نیروهای عملیاتی خود را در مقایسه با دشمن تشخیص دهد. اگر چنین شناختی حاصل نشود یک فرمانده نه‌تنها موفقیتی کسب نخواهد کرد، بلکه شکست خواهد خورد یا در یک نبرد پراشتباه و غلط سردرگم خواهد شد. در میدان جنگ اگر فرماندهان با قواعد رزم آشنا نباشند چیدمان صحیحی نخواهند داشت و جای یگان‌های عملیاتی را به‌درستی انتخاب نخواهند کرد. تصمیم و عمل به‌موقع موجب پیروزی در جنگ می‌شود که این تصمیم و عمل نیاز

به دانستن وقایع لحظه‌به‌لحظه میدان نبرد و تحرکات جبهه دشمن دارد. در عملیات مهم والفجر۸، یکی از رده‌هایی که از مدت‌ها پیش از شروع عملیات کمک فراوانی به فرماندهان در تصمیم‌سازی و انجام‌شدن اقدامات به‌موقع علیه دشمن کرد، یگان شنود قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص) بود.

فعالیت در دوران آماده‌سازی منطقه عملیات

این واحد فعال در کنار رده‌های دیگری مانند واحد اطلاعات، دیده‌بانی، شناسایی و... مبادرت به رصد اطلاعات ازطریق شنود سیستم‌های ارتباطی دشمن کرده، اطلاعات مهم و ارزشمندی را به‌موقع در اختیار فرماندهان عملیات قرار می‌داد. شاید برخی چنین بپندارند که کارکرد شنود و یگان جنگ الکترونیک فقط به مقطع شروع عملیات مربوط می‌شود، اما واقعیت این است که از ابتدای آماده‌سازی منطقه عملیات والفجر۸، شنود قرارگاه خاتم سپاه با استقرار در منطقه و ارسال اخبار تحولات جبهه دشمن، فرماندهی عملیات را در تصمیم‌گیری‌های دقیق یاری کرده است.

گروه‌های شنود جنگال قرارگاه هم‌زمان با نیروهای اطلاعات و دیگر رده‌های اصلی در منطقه اروند استقرار یافت و از ماه‌ها پیش از شروع حمله به رصد و کشف اطلاعات از شبکه‌های ارتباطی دشمن اقدام کرد. در ادامه، از میان گزارش‌های متعدد ارسالی به چند سند کوتاه از ده‌ها سند موجود درباره نقش این واحد مؤثر در تصمیمات تاکتیکی و عملیاتی اشاره می‌شود.

۱. در تاریخ ۱۳٦٤/۱۱/۳ دو ستون نظامی یکی از بصره به‌طرف صفوان، مرز کویت و دیگری از مرز کویت به‌منظور حمل مهمات به‌طرف بصره درحال حرکت بوده است. در این دو ستون حدود ۲۵ خودرو و تریلر شرکت داشته‌اند.

۲. در تاریخ ۱۳٦٤/۱۱/۷ بنابه دستور فرمانده سپاه سوم ارتش عراق قرار است گردان توپخانه۳۷۵ دشمن از منطقه پدافندی جدا شده، در پشتیبانی سپاه ششم ارتش عراق قرار گیرد. تعداد خودروهای شرکت‌کننده در این جابه‌جایی ۱۱۰ خودرو می‌باشد.

۳. بنابر اطلاعات به‌دست‌آمده قرار است در تاریخ ۱۳٦٤/۱۱/۸، یک ستون نظامی حامل مهمات، به استعداد ٤۳ خودرو، از صفوان و مرز کویت و از مسیر بصره و القرنه به‌طرف بغداد حرکت کند.

٤. در ساعت۰٦:۵۰ صبح روز ۱۳٦٤/۱۱/۱۳، یگان کماندویی شط‌العرب از منطقه الدیر به‌طرف فاو حرکت کرده، مأموریت دارد که در این منطقه مستقر شود. یگان مذکور با ۳۰ خودروی حامل نفرات و در دو نوبت جابه‌جا خواهد شد.

۵. قرارگاه لشکر۵ (ارتش عراق) از موقعیت اصلی خود جابه‌جا شده و در قرارگاه تاکتیکی لشکر۳۰ مستقر شده است.

٦. در تاریخ ۱۳٦٤/۱۱/۱٤، تیپ۱۵ پیاده ارتش عراق از محل اصلی خود حرکت کرده و به موقعیت پروژه ۸٦۰ منتقل شده است. موقعیت پروژه ۸٦۰ احتمالاً منطقه الحسان در شمال الصخره می‌باشد.

۷. گردان سوم تیپ۱۵ پیاده ارتش عراق تحت فرماندهی لشکر۵ [ارتش عراق] قرار گرفته و در محدوده قرارگاه این لشکر مستقر شده است.

۸. تیپ۲۰ ارتش عراق از محل اصلی خود حرکت کرده و در حوالی دریاچه ماهی‌گیری در منطقه پدافندی لشکر۱۱ مستقر شده است.

۹. تیپ۲٦ ارتش عراق از محل اصلی خود حرکت کرده و در ایستگاه ماجد مستقر شده است. ایستگاه ماجد احتمالاً ابتدای جاده نهر کتیبان به پاسگاه زید

گروه‌های شنود جنگال قرارگاه هم‌زمان با نیروهای اطلاعات و دیگر رده‌های اصلی در منطقه اروند استقرار یافتند و از ماه‌ها پیش از شروع حمله به رصد و کشف اطلاعات از شبکه‌های ارتباطی دشمن اقدام کردند.

می‌باشد.(۵)

مطالب ذکرشده که تنها نمونه‌ای از فعالیت‌های دشمن را حدود ۲۰ روز تا شروع عملیات والفجر۸ شامل می‌شود، نشان می‌دهد که این واحد با جست‌وجوی مستمر فرکانسی و شنود شبکه‌های ارتباطی و مخابراتی دشمن و تهیه اطلاعات و اخبار جمع‌بندی‌شده از فعالیت‌های تاکتیکی دشمن، کمک بسیاری به آماده‌سازی منطقه عملیاتی کرده است.

مراقبت از شبکه‌های ارتباطی خودی در مقابل شنود دشمن

گزارش‌های لحظه‌به‌لحظه از تحرکات جبهه دشمن کارکردهای مؤثری داشته و به فرماندهان در اتخاذ تصمیم‌های صحیح، حساب‌شده و به‌موقع بسیار کمک کرده است؛ باوجوداین، کارکرد و نقش شنود فقط به رصد فعل‌وانفعالات دشمن و گزارش‌دهی خلاصه نشده و این واحد گاه با تجزیه‌وتحلیل اطلاعات به‌دست‌آمده و ارائه پیشنهادهای به‌موقع، یگان‌های خودی را هوشیار و دشمن را از دستیابی به اطلاعات جبهه خودی مأیوس کرده است. سند زیر که به روزهای پیش از شروع حمله و زمان استقرار و آماده‌سازی یگان‌های توپخانه مربوط است، گواه فعالیت‌های این‌چنینی واحد شنود می‌باشد که با هوشیاری، به‌موقع اقدامات پیشگیرانه را به یگان‌های رزم و پشتیبانی رزم گوشزد کرده است:

درپی تعقیب و جست‌وجوی مداوم روی شبکه‌های ارتباطی و مخابراتی دشمن این نتیجه به دست آمده است که دشمن بعثی پس از دریافت اطلاعات از جبهه ما برای پی‌بردن به درستی این اطلاعات، آخرین نتایج و اخبار را ازطریق منابعی چون سیستم‌های الکترونیکی و راداری دریافت و مقایسه می‌کند. بنابراین، یکی از این منابع که در تکمیل اطلاعات دشمن مؤثر است، یگان‌های توپخانه خودی هستند؛ چون اکثر یگان‌های توپخانه خودی برای زدن هدف‌های خود از دیده‌بان استفاده کرده و ارتباط دیده‌بان با فرماندهی توپخانه بی‌سیم می‌باشد. از آنجا که دیده‌بان‌ها همیشه در فاصله نزدیک به خطوط مقدم دشمن و در نقاط مرتفع یا روی دکل مستقر شده و دیده‌بانی می‌کنند، دستیابی سیستم شنود مخابراتی دشمن به مکالمات آنان آسان‌تر خواهد بود. دشمن ازطریق به‌دست‌آوردن چنین اطلاعاتی نسبت به شناسایی محل استقرار توپخانه‌ها اقدام و آنها را مورد حملات هوایی و توپخانه‌ای خود قرار می‌دهد. به همین دلیل، راهکار زیر برای مقابله با شنود دشمن پیشنهاد می‌شود:

برای کاهش این آسیب‌پذیری لازم است برادران توپخانه با کم‌کردن حجم تماس‌های بی‌سیمی و مکالمات خود، از خطوط تلفن صحرایی و تاکتیکی استفاده نموده و در مکالمات خود حفاظت گفتار و امنیت مخابرات را رعایت نمایند تا دشمن را از دستیابی به اطلاعات خودی مأیوس نمایند.(۶)

تعامل و همکاری سازنده با دیگر رده‌ها

یگان جنگال و شنود قرارگاه خاتم در عملیات والفجر۸ به‌طور مستقل کار می‌کرد، اما هماهنگی و تقسیم کار با مخابرات و معاونت اطلاعات قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص) سپاه پاسداران، اثربخشی و کارآمدی شبکه‌های ارتباطی را دوچندان کرده بود. در این عملیات فرمانده کل سپاه به‌عنوان هدایت‌کننده اصلی حمله از مخابرات خواسته بود تا تمهیداتی بیندیشد که فرمانده کل بتواند در هر زمان و تحت هر شرایطی از وضعیت نیروهای عمل‌کننده در میدان نبرد مطلع باشد. سردار مهدی شیرانی‌نژاد جانشین مخابرات قرارگاه خاتم در عملیات والفجر۸، دراین‌باره می‌گوید:

فرمانده کل سپاه اصرار داشت که باید صدای گردان‌های عملیاتی خودی را هم شنود کنیم. ایشان نگران بود که وقتی بچه‌ها وارد منطقه‌ای می‌شوند

احتمال ناهماهنگی بین گردان‌ها زیاد است و یا اینکه قرارگاه فرماندهی دیر متوجه تحرکات دشمن بشود. فرماندهی سپاه با استفاده از شبکه‌های ارتباطی مخابرات و شنود خطرپذیری را در این عملیات به حداقل می‌رساند. او ازطریق شنود مکالمات داخلی نیروهای عمل‌کننده متوجه می‌شد که واحدهای عملیاتی در چه شرایطی هستند. برای این کار به‌صورت ابتکاری یک سیستم واسط به اسم پیک طراحی شد. سامانه پیک، اطلاعات بی‌سیم را به رادیو ماکس‌ها منتقل می‌کرد، بعد به صوت تبدیل می‌کرد و [این اطلاعات] در اختیار فرمانده کل سپاه قرار می‌گرفت. طراحی این سامانه ابتکار و ایده یکی از بچه‌های نخبه دفاع مقدس بود. تست‌های این سامانه را در اهواز انجام دادیم و بعد از گرفتن جواب مثبت در کنار اروند، در مکانی که بتوان آنتن آن را تا اندازه‌ای بالا برد که توان ارتباطی‌اش تا ۲۱ کیلومتر اضافه شود، نصب کردیم. برای این کار دکل ۲۴ متری زدیم و انتهای دکل هم ۲ ـ ۳ آنتن بی‌سیم نصب کردیم. این دستگاه ٦ کانال داشت و هم‌زمان می‌توانستیم صدای ٦ رده عملیاتی را ازطریق این دستگاه داشته باشیم. برای پخش صدا هم تقویت صوت‌هایی پیدا کردیم که به ضبط‌صوت نصب می‌شد. این تقویت‌کننده را به گوشی دهنی بی‌سیم نصب کردیم و صوت پخش می‌شد. با این ابتکار، دیگر قطع تماس ارتباط گردان‌ها را نداشتیم. این روش در هیچ ارتشی در دنیا اتفاق نیفتاده است که یک فرمانده رده استراتژیک بخواهد در جریان رفتار گردان‌ها قرار بگیرد. این دغدغه فرمانده کل سپاه بسیار اثرگذار بود. با این ارتباط، فرمانده کل احساس می‌کرد که خودش در کنار گردان‌ها است.

مهدی شیرانی‌نژاد همچنین درباره نقش تعیین‌کننده شنود می‌گوید:

شنود شبکه‌های دشمن توسط واحد شنود جنگال قرارگاه خاتم انجام می‌شد که اطلاعات بسیار خوبی را برای تصمیم‌گیری در اختیار فرماندهان قرار می‌داد. جنگال در عملیات والفجر۸ نقش تعیین‌کننده‌ای داشت. آنها توانسته بودند اطلاعات حساس دشمن را که روی شبکه‌های مخابراتی ردوبدل می‌شد به دست آورند. این اطلاعات به‌نحوی بود که می‌دانستیم الآن فلان یگان دارد

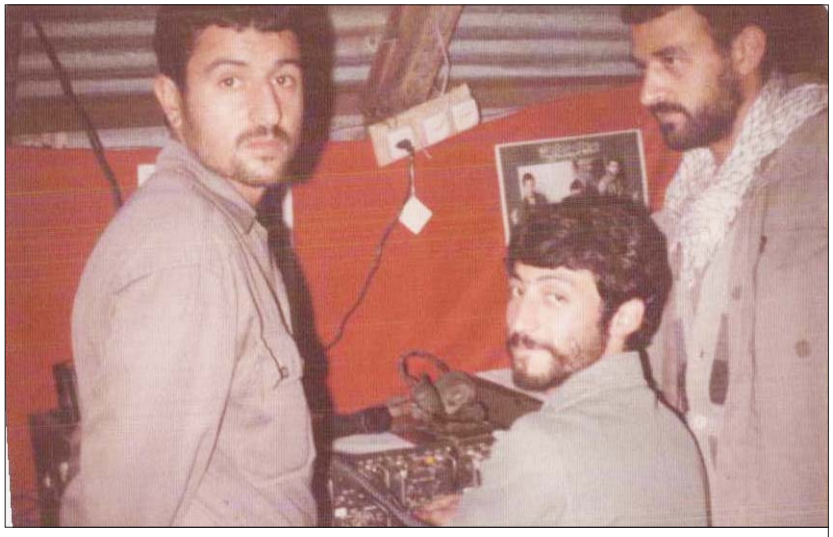

محمد علی جعفری(عزیز) فرمانده قرارگاه قدس در سنگر شنود (جنگ الکترونیک)

وارد فلان منطقه می‌شود یا مثلاً عملیات هوایی یا تک شیمیایی توسط دشمن در فلان نقطه از منطقه عملیات اجرا خواهد شد.

گزارش‌های لحظه‌به‌لحظه

همان‌گونه‌که پیش از این اشاره شد، اطلاعات دقیق از وضعیت و تحرکات دشمن، تصمیم‌گیری و عمل به‌موقع و پیروزی در عرصه نبرد را درپی داشت. در عملیات والفجر۸، حضور مستمر واحد شنود قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص) در کنار فرمانده کل سپاه پاسداران منبعی مؤثر برای دریافت لحظه‌به‌لحظه اطلاعات از جبهه دشمن بود و نقشی چشمگیر در تصمیم‌سازی فرماندهی عملیات داشت. در روز اول عملیات و پس از خط‌شکنی رزمندگان اسلام، گزارش‌های شنود از به‌هم‌ریختگی جبهه دشمن حکایت کرده، موجب هدایت به‌موقع نیروهای عمل‌کننده به نقاط آسیب‌پذیر خطوط مقدم دشمن شد. در ادامه چند نمونه از خبرهای مؤثر شنود مرور می‌شوند.

در عملیات والفجر۸، حضور مستمر واحد شنود قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص) در کنار فرمانده کل سپاه پاسداران منبعی مؤثر برای دریافت لحظه‌به‌لحظه اطلاعات از جبهه دشمن بود و نقشی چشمگیر در تصمیم‌سازی فرماندهی عملیات داشت.

۱. قرارگاه گردان۲ دژبانی دشمن سقوط کرده است.
۲. قرارگاه تیپ۱۱۱ عراق کاملاً در محاصره نیروهای خودی می‌باشد. نشانی قرارگاه: در صد متری آن یک دستگاه رادار رازیت نصب شده است.
۳. فرمانده قرارگاه تیپ۱۱۱ تأکید کرد نیروی کمکی از جاده حاشیه خور (عبدالله) برای تقویت آنها به‌طرف فاو جلو بیاید.
٤. لشکر۳٤ ازطریق بصره به‌طرف جنوب و منطقه فاو درحال حرکت می‌باشد.(۷)

با نگاهی گذرا به ٤ گزارش فوق می‌توان دریافت که این گزارش‌ها در عین اختصار، بسیار دقیق بوده و در تصمیم‌گیری لحظه‌به‌لحظه فرماندهان تأثیر فراوانی داشته‌اند. در گزارش «قرارگاه گردان۲ دژبانی دشمن سقوط کرده است»، یکی از دغدغه‌های نیروهای خودی در میدان نبرد کم شده و با سقوط و انهدام این گردان، زمینه برای فشار مضاعف به جبهه دشمن فراهم آمده است. یگان‌های خودی با استفاده از این خبر پیشروی در عمق را ادامه می‌دهند و فشار بر نیروهای درحال شکست دشمن را بیشتر می‌کنند. کارشناسان اطلاعات رزمی به‌خوبی می‌دانند که برای مطلع‌شدن از همین ۸ کلمه خبری که در گزارش بالا آمده است، باید ساعت‌ها وقت و انرژی صرف کرد و خطرهای گوناگونی را به جان خرید؛ کما اینکه گاه ممکن است اطلاعات به‌موقع نیز حاصل نشود. اما واحد شنود با رصد و جست‌وجوی مداوم شبکه‌های دشمن، دریافت خبر از آنها، تجزیه‌وتحلیل، ارزیابی و اطمینان از صحت خبر، اطلاعات لازم را بدون فوت وقت در اختیار فرماندهان گذاشته، استفاده از فرصت را برای آنها و رزمندگان درحال نبرد مهیا می‌کرد.

در گزارش دوم: «قرارگاه تیپ۱۱۱ عراق کاملاً در محاصره نیروهای خودی می‌باشد. نشانی قرارگاه: در صد متری آن یک دستگاه رادار رازیت نصب شده است»، واحد شنود اطلاعات نه‌تنها ارزشمندی از محاصره محل استقرار یک تیپ دشمن در اختیار فرماندهان قرار داده، حتی نشانی قرارگاه تیپ را با سادگی هرچه‌تمام‌تر اعلام کرده است تا نیروهای خودی با اطمینان از نقطه‌ضعف دشمن و فشار بیشتر، زمینه سقوط و انهدام کامل آن را فراهم کنند.

در گزارش سوم نیز محل دقیق ورود نیروهای کمکی و تقویتی بیان شده که این اطلاعات به فرماندهان در تصمیم‌گیری صحیح و چینش مناسب نیروها کمک می‌کند، طوری‌که با نیروهای

تقویت‌کننده دشمن پیش از هرگونه اقدام کارساز مقابله شده، جبهه خودی مستحکم می‌گردد.

در گزارش چهارم: «لشکر۳٤ ازطریق بصره به‌طرف جنوب و منطقه فاو درحال حرکت می‌باشد»، نوع یگان، زمان و مکان یگان‌های عملیاتی دشمن به‌طرف منطقه گوشزد شده است. فرماندهان برمبنای همین اطلاعات بارها و بارها با اقدام به‌موقع از رسیدن نیروهای کمکی دشمن به فاو جلوگیری کردند. بسیاری از شکست‌های سنگینی که در زمان حرکت یگان‌های عملیاتی دشمن به‌طرف فاو بر آنها وارد شد، به‌دلیل رسیدن اطلاعات به‌موقع زمان و مکان حرکت و جابه‌جایی این نیروها به فرماندهان عملیات بود. محسن رضایی در همین خصوص می‌گوید: «در عملیات فاو، دشمن از بصره حرکت می‌کرد تا در فاو با ما بجنگد، یعنی باید ۱۲۰ کیلومتر مسافت طی می‌کرد، اما همین که ماشین‌های عراقی از بصره فاصله می‌گرفتند، توپخانه ما روی آنها آتش می‌ریخت و تا می‌رسیدند به خط فاو، دیگر توان جنگی خود را از دست می‌دادند و دچار شکست می‌شدند.»[۸]

تأثیر ویژه شنود بر تصمیم‌سازی در شرایط بحرانی عملیات

شناخت محیط، شرایط و نوع عملکرد دشمن نیازمند داشتن اطلاعات دقیق و استفاده مؤثر از نظرها و تجربیات کارشناسان امر می‌باشد. جایگاه ویژه شنود در عملیات والفجر۸ این باور را در ذهن فرمانده عملیات به وجود آورد که نه‌تنها از اطلاعات به‌دست‌آمده از واحد شنود استفادهٔ مؤثر کند، بلکه مسئول واحد شنود قرارگاه خاتم(ص) را به‌عنوان فردی مسلط با اشراف اطلاعاتی مؤثر به‌عنوان مشاور تخصصی خود به کار گرفته، از نظرهای او در تصمیم‌گیری به‌گونه‌ای مطلوب بهره‌برداری کند. در سومین روز عملیات فاو، با ورود نیروهای لشکر گارد ریاست‌جمهوری عراق، وضعیت منطقه بحرانی شده، تصمیم‌گیری حساب‌شده‌ای را می‌طلبید.

گزارش زیر بخشی از گفت‌وگوهای محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، با علی اسحاقی مسئول واحد شنود قرارگاه خاتم(ص)، است که چگونگی تصمیم‌سازی واحد شنود را در سومین روز عملیات تاحدودی ترسیم می‌کند:

محسن رضایی: آقای اسحاقی، اوضاع چطور است؟

علی اسحاقی: اوضاع خوب است.

رضایی: لشگر گارد رو جلو کشیدند یا نه؟

اسحاقی: الآن کل وضعیت لشگر گارد را خدمت شما عرض می‌کنم. لشگر گارد جمهوری تا امروز صبح ساعت ۰٦:۰۰، مجموعه نیروهایی که در اینجا داشت، تیپ۳، تیپ٤ و تیپ۱۰ زرهی بود. البته، از تیپ۱۰ زرهی دو گردان بیشتر نیامده بود.

رضایی: دو گردان تیپ۱۰ زرهی هم دیروز شرکت کرده بودند؟

اسحاقی: بله، دیروز در منطقه بودند.

رضایی: در پاتک‌ها هم شرکت کرده بود؟

اسحاقی: در پاتک‌ها یک گروهان از یک گردان آن شرکت کرده بود. گروهان اوزیفه بود. بعد، امروز صبح بقیه تیپ۱۰ به‌اضافه گردان کماندویی ـ که تابع خود تیپ۱۰ هست ـ و یک گردان مکانیزه هم که دارد، همه در منطقه تکمیل شد. تیپ۱ و تیپ۲ گارد جمهوری هم امروز صبح به منطقه رسیدند. الآن دستور داده شد که تیپ۱ به‌اضافهٔ دو گردان از تیپ۳ از جادهٔ استراتژیک جلو بیاید.

رضایی: چرا؟ آتش آنها را اذیت نکرد؟

جایگاه ویژه شنود در عملیات والفجر۸ این باور را در ذهن فرمانده عملیات به وجود آورد که نه‌تنها از اطلاعات به‌دست‌آمده از واحد شنود استفادهٔ مؤثر کند، بلکه از نظرهای او [مسئول واحد شنود] در تصمیم‌گیری به‌گونه‌ای مطلوب بهره‌برداری کند.

اسحاقی: اولاً اینجا آتش خیلی زیاد است. بعد اینها دیروز یک تلاش عمده‌ای آنجا کردند که از جادهٔ استراتژیک به پشت فاو برسند و بتوانند عرض جبههٔ ما را در این منطقه قطع کنند.

رضایی: کدام یگان‌های دشمن این تلاش را می‌کرد؟

اسحاقی: تیپ۳۹ زرهی، تیپ۳۰ زرهی لشکر۶، یک تیپ کماندویی، گردان۳ ساحلی ـ دریایی و ۲ گردانِ کماندو از تیپ۴۴۰ بود. اینها نیروهایی بودند که ظرفِ دیروز تا شب در این منطقه تلاش کردند. از امروز صبح تیپ۱ گارد جمهوری به آن قسمت اضافه شد. کلِ تیپ با قرارگاه به‌اضافه دو گردان از تیپ۳؛ یعنی گردان۳ و گردان۴ تیپ۳ اضافه شد. تیپ۴ هم یک گردانش باقی مانده که در منطقه کامل بشود.

رضایی: صدام دارد از نیروی پیاده استفاده می‌کند؟

اسحاقی: الآن عمده تلاش آنها روی نیروهای پیاده هست. مخصوصاً در جناح تیپ۴۴ قمر(ع) و لشکر۱۴ امام حسین(ع) در محور ساحلی؛ یعنی تلاش اصلی روی پاک‌کردن آن جناح و فشارگذاشتن به آن جناح و فرستادن تانک‌ها از جاده استراتژیک است. به‌اضافه نیروهایی که برای آنجا منظور کرده است. الآن تمام تلاشِ دشمن عمدتاً روی بازکردن همین جاده البحار به‌طرف پایین است. تلاش اصلی دیگر که همین جناح حسین خرازی اینهاست، در محور ساحلی و بعد ادامه جادهٔ استراتژیک (جاده وسط) است.

رضایی: الآن وضعِ فرماندهی و تصمیم‌گیری دشمن چطور است؟ اوضاع لجستیک و فرماندهی دشمن چگونه است؟

اسحاقی: از امروز تمام نیروهای منطقه فاو، زیر اَمرِ سپاه هفتم قرار می‌گیرند.

رضایی: مگر سپاه هفتم عوض نشده است؟

اسحاقی: سپاه هفتم عوض نشده، فعلاً همه مسئولیت‌ها را به او می‌دهند.

رضایی: چی می‌گی؟ این یعنی که متوجه شده‌اند تلاش اصلی ما اینجا است؟

اسحاقی: بله، الآن دیگه دقیقاً می‌دانند که تلاشِ اصلی فاو است و ام‌الرصاص فریب بوده! برای همین الآن دارند نهایت تلاش خودشان را در اینجا متمرکز می‌کنند.

نیرو واحد شنود (جنگ الکترونیک) در حال ثبت و کنترل مکالمات دشمن.

رضایی: از کی اینجا را جدی گرفتند؟
اسحاقی: تقریباً از دیروز بعدازظهر؛ یعنی موقعی که تیپ۳ ضربه خورد و یک گردان تیپ۱۰ گارد جمهوری هم آمد در این منطقه درگیر شد و سَرِ جایش ماند و نتوانست جلو بیاید.
رضایی: تیپ۱۰ از کدام طرف آمد؟
اسحاقی: از همین جاده استراتژیک. بعد یک گردان کماندویی تیپ۱۰ به‌اضافه یک گروهان تانک مأمور شده که این جاده را کنترل کند و نگذارد که ما به‌طرف قرارگاه لشکر۲٦ و کارخانه نمک برویم.
رضایی: مگر بچه‌ها تا نزدیک کارخانه نمک نرفتند؟
اسحاقی: چرا اما الآن تمام تلاش دشمن روی این جاده متمرکزشده!
رضایی: این خبری که می‌دهید مالِ کی است؟
اسحاقی: مالِ الآن است.
رضایی: نسبت به عملیاتِ بَدر وضعِ دشمن چطور است؟ یعنی ضعف در انسجام دارند یا در زمین مشکل دارند؟
اسحاقی: ضعف دشمن یکی در زمین است، یکی هم اینکه سپاه هفتم نتوانسته یگان‌هایی که به منطقه می‌آیند را به کار بگیرد.
رضایی: چرا؟
اسحاقی: چون عملاً نیرویی باقی نمانده بوده که اینها را به منطقه توجیه کند و خبرهایی داده می‌شده که منطقه این‌طور است. نیرو وقتی به منطقه می‌آمده، مواجه با یک درگیری سخت و پیچیدگی عجیبی می‌شده و زمین‌گیر می‌شده است.
رضایی: این نکته مهمی است، شما این را مرتب دنبال بکنید. زمین چطور است؟
اسحاقی: زمین هم برای دشمن قابل‌مانور نبوده است؛ مخصوصاً تیپ۱۰ که آمده، ۲ تیپ زرهی به این قسمت آمدند و برگشتند و نتوانستند کاری بکنند. همین منطقه یک تیپ بود که یک گردانش را جلو فرستاد و باز نتوانست کاری بکند؛ چون پایین که می‌آمدند، دوباره که می‌خواستند بالا بیایند ـ در حاشیه جاده خاکریز دارند ـ دهانه‌های خاکریز را در شب پیدا نمی‌کردند، مجبور می‌شدند عقب بروند و یک جایی را پیدا بکنند و روی جاده بروند؛ یعنی تمام تلاشِ دشمن برای استفاده از تانک و جاده و عمدَتاً جاهایی است که می‌توانسته از قبل داخل آن برود و تحرک پیدا بکند.
رضایی: بازم می‌گم این سردرگمی و مسئله زمین نکته مهمی است. ما اگر بتوانیم در اول کار، خوب طومار اینها رو درهم بپیچیم، دیگه نمی‌تونند قد علم کنن. متوجهی؟ حاج رفیق‌دوست هم باید به این‌طرف اروند بیاید و با چنگ و دندان هم که شده باید مهمات برسونه؟
رضایی: خیلی خُب، شما به‌هرحال ان‌شاالله تعقیب کنید و مرتب گزارش بدید. ما می‌خوایم برای لشکرهای اطراف جاده برای امشب برنامه بریزیم. هرچه اطلاعات دقیق‌تر باشه بهتر می‌تونیم کار کنیم.
اسحاقی: برادر محسن، ما الآن از وضعیت دشمن گزارش‌های لحظه‌به‌لحظه داریم.
رضایی: برای الآن پیشنهادِ خُودت چیه؟
اسحاقی: پیشنهاد اینه که همین تراکم آتشی که ما داشتیم، این تراکم آتش باید حفظ بشود؛ چون دشمن همهٔ توانش را به اینجا آورده است. الآن اکثر توپخانه‌ها را هم دستور داده که برای اجرای آتش روی عقبه‌های ما این‌طرف بیاید. هواپیما و هلیکوپتر هم به همین صورت است.
رضایی: امروز وضعیت هواپیما و هلیکوپتر ما چطور بوده؟
رضایی: خیلی خوب بوده است. مثلاً در شنود تیپ۳ دشمن به رده بالاترش گفته: ایرانی‌ها توانستند بهترین استفاده را از هلیکوپتر برای زدن هدف‌های ما بکنند.
رضایی: هواپیماها رو چی گفتند؟
اسحاقی: هواپیماهای ما هم در مانورها و هدف‌هایی

که زدند مؤثر بودند. هواپیماهای دشمن، هم روی ما مؤثر بوده، هم روی خودش. یک بمباران روی خودش هم داشت. ۳تا بمب حَوالی همین نیروهای تازه‌واردشون ریخته بود. زدنِ هواپیما هم در روحیه دشمن بسیار مؤثر بود.

رضایی: امروز چندتا زده شد؟

اسحاقی: ٤تا بود. اِحتمالی که ما داریم ٤تا بود، ۲تا را یقین داریم؛ چون خودمان شنود می‌کردیم و ضبط شده است. ۲تا را هم بین زدن و نزدن اطلاع داریم. اکثراً مکالمه را شنود نمی‌کنیم، ولی ضبط می‌کنیم و بعد وقتی فرصت داریم برمی‌گردانیم.[۹]

در سومین روز، گزارش به‌موقع شنود و جمع‌بندی و تصمیم‌گیری فرماندهان سپاه پاسداران سبب شد تا شب‌هنگام یگان‌های سپاه پاسداران به نیروهای گارد ریاست‌جمهوری صدام حمله کنند و شکست سنگینی را بر آنها وارد آورند.

در همین روز گزارش به‌موقع شنود و جمع‌بندی و تصمیم‌گیری فرماندهان سپاه پاسداران سبب شد تا شب‌هنگام یگان‌های سپاه پاسداران به نیروهای گارد ریاست‌جمهوری صدام حمله کنند و شکست سنگینی را بر آنها وارد آورند.

از بعدازظهر روز سوم عملیات که نیروهای اطلاعات و شنود قرارگاه خبر دادند که صدام لشکر گارد ریاست‌جمهوری را به منطقه درگیری فرستاده تا به کمک سپاه هفتم در حمله‌ای قاطع فاو را پس بگیرد، فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بعد از بررسی خبرهای رسیده از شنود و نیروهای اطلاعاتی، به ماهیت حضور و حمله گارد ریاست‌جمهوری عراق، پی‌برده، اقدامات عملیاتی خود را آغاز کردند. فرمانده سپاه پاسداران از اطلاعات رسیده متوجه شد که قرار است نیروهای لشکر گارد صدام شب را در پناه تانک‌ها و پشت خاکریزهای موجود منطقه استراحت کرده و صبح اول وقت با یک پاتک سنگین فاو را پس بگیرند. حسین اردستانی در گزارش عملیات قرارگاه خاتم از عملیات والفجر۸ می‌نویسد: «... نیروهای لشکر گارد پس از ورود به منطقه، شب را در پناه تانک‌ها و خاکریزهای پراکنده‌ای که به‌عنوان سنگر تانک مورداستفاده قرار می‌گرفت، مستقر شدند تا با روشنایی صبح حمله خود را شروع کنند.»[۱۰]

فرمانده کل سپاه پاسداران پس از شنیدن گزارش مرکز شنود قرارگاه خاتم الانبیا(ص) باید برای مقابله با لشکر گارد ریاست‌جمهوری عراق تصمیم کارسازی می‌گرفت. وی از خستگی نیروهای رزمنده، کمبود مهمات، تدارکات و نداشتن گردان‌های تازه‌نفس در لشکرهای درگیر عملیات مطلع بود، اما چاره‌ای به‌جز درهم‌شکستن گارد صدام نداشت؛ به همین دلیل، پس از بررسی همه راه‌های ممکن، تصمیم به نبردی سنگین در جاده استراتژیک گرفت.

غروب روز سوم عملیات فاو، محسن رضایی فرماندهان یگان‌هایی را که روبه‌روی جاده استراتژیک مستقر بودند در قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص) جمع کرد و به آنان گفت: «فرماندهی دشمن به نیروهای مخصوص صدام گفته است شما بروید جلو، ما نیرو وارد می‌کنیم. بچه‌ها باید اینها را بزنند، چون خط‌شکن هستند. اگر لشکر گارد منهدم شود، بقیه نیروهایی که وارد منطقه می‌شوند، کُپ خواهند کرد. باید از جلو و عقب همه بریزند رو سرشان... انهدام اینها خیلی تأثیر دارد. رزمنده‌ها را آماده کنید، چون ممکن است حواسشان نباشد. باید قبل از اینکه بیایند و سازمان بگیرند، منهدمشان کنیم.»[۱۱]

وقتی وضعیت شب چهارم مشخص شد، حسین خرازی فرمانده لشکر۱٤ امام حسین(ع)، مرتضی قربانی فرمانده لشکر۲۵ کربلا، احمد کاظمی فرمانده لشکر۸ نجف، غلامرضا جعفری فرمانده لشکر۱۷ علی‌بن‌ابیطالب(ع) و امین شریعتی، فرمانده لشکر۳۱

عاشورا، جمع شدند و به مشورت پرداختند. آنها می‌دانستند اگر ذره‌ای غفلت کنند، کار نگه‌داری فاو سخت می‌شود. همه چیز به‌هم‌ریخته بود. زمان به‌سرعت می‌گذشت. باید سریع سازماندهی می‌کردند و آماده می‌شدند. برای حمله به لشکر گارد زمان بیشتری برای شناسایی و سازماندهی لازم بود، اما فرماندهان سپاه پاسداران، آن‌قدر انعطاف‌پذیر بودند که هنگام ضرورت از کمترین فرصت بیشترین استفاده را بکنند. شب چهارم عملیات فاو، از شب‌هایی بود که فرماندهان باید از هنر انعطاف و ریسک‌پذیری‌شان استفاده می‌کردند. حسین خرازی گوشه سنگر غرق فکر بود. وی که از ابتدا با این عملیات موافق نبود برای پیروزی رزمندگان همه توان خود را به کار گرفته بود. حسین خرازی و بقیه فرماندهان لشکرهای سپاه، به‌دنبال راهی بودند که با کمترین تلفات جلوی پیشروی دشمن را بگیرند. فرماندهان از وضعیت یگان‌هایشان با خبر بودند؛ نیروها خسته بودند، تدارکات‌رسانی در آن‌سوی اروند سخت بود و رزمندگان چشم‌انتظار رسیدن نیروی جدید بودند، نه مأموریت جدید. جنگیدن با گارد صدام، جنگی سهل و آسان با نیروهای معمولی عراق نبود. فرماندهان لشکرهای ۸، ۱۴، ۱۷، ۲۵ و ۳۱ سپاه پاسداران، بعد از بررسی وضعیت موجود، قرار گذاشتند قبل از پاتک لشکر گارد صدام، با حمله‌ای پیش‌دستانه آنها را غافلگیر و منهدم کنند. حسین اردستانی در ادامه گزارش عملیات قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص) می‌نویسد: «فرماندهان سپاه با مشاهده ورود لشکر گارد تصمیم گرفتند در شب چهارم جهت تصرف خط نهایی، عملیات (کارخانه نمک) به آنها حمله و آنجا را آزاد کنند. در تصمیم نهایی، ۵ لشکر سپاه مأمور انجام این کار مهم شدند... از آنجا که محور چپ و راست جاده استراتژیک از اهمیت بالایی برخوردار بود، تدابیری برای نفوذ در میان نیروهای دشمن اتخاذ شد تا پس از نفوذ کامل و محاصره آنها را منهدم کنند.»[۱۲]

تقریباً همه کارها برای حمله پیش‌دستانه انجام شده بود. آن شب نیروهای لشکر گارد با خیال آسوده استراحت می‌کردند و به ذهنشان هم نمی‌رسید که ایرانیان بعد از چند شبانه‌روز عملیات پی‌درپی و درگیری‌های شدید باز هم حمله کنند. هوا سرد و سنگین بود. هرچه از سر شب می‌گذشت سوز سرما بیشتر می‌شد. رزمندگان در تکاپوی آماده‌شدن برای عملیات بودند و به سرمای استخوان‌سوز روزهای پایانی بهمن‌ماه چندان توجهی نداشتند. نیروها بیشتر از هر چیز به عملیات امشب فکر می‌کردند؛ عملیاتی درامتداد جاده استراتژیک فاو ـ بصره و روبه‌روی کارخانه نمک. شاید بیشتر بسیجی‌هایی که آن شب با شور و شوق زیاد برای عملیات آماده می‌شدند، ازگارد ریاست‌جمهوری عراق فقط اسمی شنیده بودند و جنگی تمام‌عیار با این نیروی قدرمند ارتش صدام را تجربه نکرده بودند. جنب‌وجوش سراسر خط خودی را فراگرفته بود. فرماندهان آخرین حرف‌ها را به نیروهایشان می‌گفتند و منتظر ساعت حرکت بودند. در ساعت مقرر گردان‌های عملیاتی لشکرهای عملیاتی با کمترین سروصدایی از سه محور، به‌طرف بیابان‌های اطراف کارخانه نمک به راه افتادند. عده‌ای از جاده فاو ـ البحار، سمت راست کارخانه نمک، جلو می‌رفتند و عده‌ای از جاده شنی، سمت چپ کارخانه و گروه سوم از روی جاده استراتژیک پیشروی می‌کردند.

فرمانده کل سپاه پاسداران پس از شنیدن گزارش مرکز شنود قرارگاه خاتم(ص) باید برای مقابله با لشکر گارد ریاست‌جمهوری عراق تصمیم کارسازی می‌گرفت. وی... پس از بررسی همه راه‌های ممکن، تصمیم به نبردی سنگین در جاده استراتژیک گرفت.

هر گردان دسته ویژه‌ای راه انداخته بود. نیروهای ویژه پیشاپیش گردان‌ها جلو می‌رفتند؛ آن‌قدر آرام

و بی‌سروصدا که حتی کمین‌های دشمن متوجه‌شان نشدند. نیروهای عملیاتی قرار گذاشته بودند تا جایی که می‌شود به نیروهای گارد نزدیک شوند تا زمان شروع حمله، آنها فرصت واکنش نداشته باشند. نیروها به عراقی‌ها بسیار نزدیک شدند و کم‌کم محاصره لشکر گارد کامل‌تر شد و سپس از سه طرف به‌سوی نیروهای گارد که درحال استراحت بودند هجوم آوردند و آنان را غافلگیر کردند. نیروهای عمل‌کننده لحظه‌به‌لحظه، حلقه‌های محاصره را تنگ و تنگ‌تر کردند تا جایی که راه فراری باقی نمانده بود. درگیری شدید شد. دیگر از سکوت و آرامش سر شب خبری نبود. غوغایی به پا شده بود. فضای منطقه درگیری پر از منور شده بود و نورشان اطراف جاده استراتژیک و کارخانه را روشن کرده بود. منورها پشت سر هم روشن و خاموش می‌شدند و تمامی نداشتند. انگار آسمان منطقه پر از ستاره‌های درشت و پرنور شده بود. زوزه‌های وحشتناک و انفجارهای مهیب و پی‌درپی انواع گلوله مانع از رسیدن صدا می‌شد. درگیری هر لحظه شدید و شدیدتر می‌شد. در بعضی نقاط جنگ تن‌به‌تن به راه افتاده بود. انفجار گلوله توپ و خمپاره و تانک زمین را می‌لرزاند. بوی خون، دود و باورت همه دشت را پر کرده بود.

در این شب، غرور و هیمنه لشکر گارد ریاست‌جمهوری عراق به‌شدت شکسته شد. سرانجام بعد از دو سه ساعت جنگ و درگیری شدید و گاهی جنگ تن‌به‌تن، نیروهای لشکر گارد صدام که یقین یافته بودند قادر به انجام‌دادن کاری نیستند، به‌وسیله بی‌سیم با فرماندهان رده‌بالای تماس می‌گرفتند و می‌خواستند هرطوری‌که شده خود را از این معرکه کمرشکن بیرون بکشند.

واحد شنود قرارگاه بخشی از گفت‌وگوهای بی‌سیمی فرماندهان لشکر گارد را در آن شب تاریخی این‌گونه ضبط کرده است:

فرمانده نیروهای عراقی حاضر در منطقه درگیری: تانک‌ها داخل بیابان نمی‌روند. زمین قابلیت مانور تانک را ندارد.

فرمانده رده بالاتر: برید جلو، شلیک کنید، همه شلیک کنند.

فرمانده نیروهای عراقی حاضر در منطقه درگیری: درگیری بسیار شدید است و نیروها در محل خود، مقاومت می‌کنند! نیروهای مهندسی که قرار بوده امشب سنگرسازی گردان‌ها را حل نمایند، اکثرشان فرار کردند. گردان‌ها وضع بسیار بدی را می‌گذرانند.

فرمانده رده بالاتر: شما برید جلو؛ ما نیرو وارد می‌کنیم.

فرمانده نیروهای عراقی حاضر در منطقه درگیری: ما از تمام جهات و از چهار طرف در محاصره قرار داریم. احتیاج به یک تیپ زرهی داریم که راه باز شود.

فرمانده رده بالاتر: شما با جنگ و گریز بیایید بیرون، چون خبر محاصره به بغداد رفته، شما اگر می‌توانید آبروی لشکرتان را بخرید و بیایید عقب. ما کاری نمی‌توانیم بکنیم.

فرمانده نیروهای عراقی حاضر در منطقه درگیری: وضعیت ما بسیار بد و سخت است. آتش توپخانه روی ما بسیار مؤثر است و تلفات نفرات با شمارش دقیقه افزون‌تر می‌شود. فعلاً ما در مواضع خودمان مقاومت می‌کنیم، ولی به داد ما برسید.»[۱۳]

به غیر از نمونه سند بالا که فرمانده شنود قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص) در گفت‌وگوی مستقیم با فرمانده کل سپاه پاسداران او را به تصمیمی تاریخی برای شکست گارد ریاست‌جمهوری صدام می‌رساند، دیگر اقدامات عملیاتی شنود نیز هریک به‌نوبه‌خود مبنای تصمیمات و اقدامات اساسی در صحنه نبرد بوده است که در ادامه نمونه‌های دیگری از اقدامات واحد شنود مرور می‌شود.

۱. دشمن به همه هلیکوپترهای خود دستور داده است

کارشناس واحد شنود (جنگال سپاه پاسداران)

تا نزدیکی فاو حدود ۱ الی ۲ کیلومتر عقب‌نشینی کنند و در دو طرف جاده دشمن در نحوهٔ دادن این دستور بسیار جدی به نظر می‌رسد؛ احتمال دارد دشمن بعثی قصد داشته باشد یک حرکت مذبوحانه نظامی را آغاز کند.

۲. دشمن قصد دارد بین نیروهای موجود در منطقه عملیاتی شب گذشته، در شب با رزمندگان اسلام الحاق کند. الحاق دشمن به این ترتیب می‌باشد: الحاق بین نیروهای مستقر در سیل‌بند دریاچه نمک و جاده استراتژیک به‌طرف جاده ام‌القصر و فاو انجام گیرد.

۳. دشمن به هلیکوپترهای خودی دستور داد تا تانک‌های به‌جامانده از دیشب را بمباران و منهدم کند تا این تانک‌ها سالم به دست نیروهای اسلام نیفتد و از آنها استفاده نکنند.

٤. دشمن با تقویت یگان‌ها موجود اقدام به پاتک کرده است که این یگان‌ها هم‌اکنون در فاصله کمی از پل درحالت حرکت هستند و به آنها توصیه شده است تا جای پای محکمی بگیرند.

۵. قسمتی از نیروهای دشمن به ۳ کیلومتری پل رسیدند که احتمالاً قصد دارند با حمله به پل که رزمندگان اسلام دیشب تصرف کرده بودند آن را پس بگیرند و حلقه محاصره رزمندگان اسلام را بشکنند.

٦. دشمن به همه واحدهای تانک خود دستور بارکردن مهمات و گلوله‌گذاری آنها را داده و همچنین به توپخانه دستور بازکردن مهمات را داده و تأکید کرده است برای پشتیبانی آماده شنیدن فرمان باشند.

۷. فرمانده دشمن تأکید می‌کند روی (ب) آتش زیاد ریخته شود و همچنین مؤکداً می‌گوید که وسط خاکریز آتش ریخته شود.

۸. فرماندهی نیروی مسلح ارتش عراق پیامی به شرح زیر به یگان‌های تیپ۳ نیروهای مخصوص، تیپ۱۰ زرهی گارد جمهوری، تیپ٦٦ نیروهای مخصوص، تیپ۹۵، نیروهای گارد جمهوری ویژه، تیپ۱۰۸ پیاده گارد جمهوری، تیپ۵ پیاده جمهوری و تیپ٤ پیاده گارد جمهوری صادر کرده است. دستور جانشین فرماندهی کل نیروهای مسلح و وزیر دفاع عراق بدین شرح است: بایستی نیروهای ما از

انتهای دو جهت ساحلی و حوض نمک قوی باشند.
۹. دشمن اعلام کرد که تیپ٤ گارد جمهوری به‌طور متناوب زیر آتش توپخانه رزمندگان اسلام قرار دارد. درباره عملیات شب گذشته رزمندگان اسلام، دشمن اعلام کرد که ایرانی‌ها ساعت ۲۱:۵ اقدام به تک با استعداد حدود ۹۰ الی ۱۰۰ نفر کردند و نیروهایی که موردتهاجم لشکریان اسلام قرار گرفتند عبارت‌اند از: تیپ٣٤ کماندویی و یک گردان تانک که در ساعت ۳:۳۰ تک عملاً متوقف شده. تلفات دشمن بعثی در این عملیات عبارت است از: مجروح‌شدن ستوان خالد احمد عبوش از گردان۱ و یک سرباز از گردان۱ نیز زخمی شده است. دشمن بعثی از میزان تلفات نیروهای اسلام اطلاعات ندارد.
۱۰. دشمن توسط دیده‌بان خود خودروهایی را مشاهده کرده است که درحال پیاده‌کردن نیرو بر روی خاکریز می‌باشد. دراین‌حال، دشمن به توپخانه‌های خود دستور آماده‌باش داده است تا تحرکات و نقل‌وانتقالات بر روی خودی را کاملاً زیر نظر داشته باشد.

در عملیات والفجر۸ واحد شنود قرارگاه خاتم(ص) با ارسال گزارش‌های متعدد و اطلاع‌رسانی به‌موقع، در حفظ آمادگی نیروها و انجام‌دادن اقدامات پیشگیرانه [برای مقابله با حملات شیمیایی دشمن] سهیم بود.

۱۱. دشمن بعثی قسمتی از سیل‌بندی که رزمندگان اسلام شب گذشته به تصرف درآورده بودند را دوباره بازپس گرفت و هم‌اکنون قصد دارد بیشتر پیشروی کند.
۱۲. دشمن توسط نیروهای پیاده و تانک سعی دارد کانتینرهای زردرنگی را که هم‌اکنون در دست رزمندگان اسلام است، پس بگیرد و نیز اعلام کرده است که نیروهایش هم‌اکنون درحال پیشروی هستند.
۱۳. دشمن به یگان‌های عمل‌کننده خود دستور عقب‌نشینی به‌طرف مواضع اولیه را صادر کرد. علت این عقب‌نشینی را دشمن این‌طور توجیه کرد که هوا دارد تاریک می‌شود و تانک‌ها موضع مطمئنی در شب ندارند و احتمالاً نیروهای ایرانی شبانه از فرصت استفاده کرده، حمله کنند.
١٤. آخرین وضعیت دشمن بعثی تا ساعت ۲۲:۰۰: بدین ترتیب است: دشمن به همه یگان‌های خود دستور آماده‌باش داده است و احتمال می‌دهد که نیروهای اسلام امشب حمله کنند؛ لذا به همه توپخانه‌ها توصیه کرده است تا مهمات و کارهای خود را به‌موقع انجام داده، آماده پاسخگویی باشند. درضمن، تیپ٣٤ کماندویی و بقیه یگان‌ها به‌شدت وحشت‌زده شدند و مرتب درخواست کمک و نیروی تقویتی کردند و این امر بیشتر در یگان‌هایی که درطول امروز در پاتک منطقه سمت چپ حوض نمک حضور داشتند مشاهده می‌شود. یگان‌هایی که در شمال مستقر هستند نیز کم‌وبیش این وضعیت را دارند.
۱۵. از فرماندهی نیروهای گارد جمهوری به تیپ پیاده گارد جمهوری و گروهان شناسایی لشکر پیاده١٤ جهت اطلاع اداره کل دستگاه امنیتی و اطلاعات ـ سپاه هفتم و لشکر١٤ پیاده و نیروهای ویژه گارد جمهوری و خدمات شماره ١٥٠٦/٢/ق/ص ـ استناد به نامه سپاه هفتم به‌طور سری ٣٩٥ ـ ٨٦/٢/١٨ به پیوست نامهٔ به‌کل سری و شخصی ۲۰۸ ما در تاریخ ١٩٨٦/٢/١٨، تعیین حوزه منطقه فرماندهی ما از ام‌القصر (داخل ام‌القصر) تا پل حوض نمک، هماهنگی لازم بین فرماندهی ما جهت اجرای اقدامات تأمینی و حفاظتی و دفاعی لازم از ام‌القصر انجام شد. احتمالاً تعویض فرماندهی یگان‌های منطقه بعد از اتمام مرحله اول و در گرو پیشرفت و تغییر و تحول اوضاع صورت خواهد گرفت.

۱۶. سری و فوری شماره ۱۳۳۰ مورخ ۱۹۸۶/۲۲/۱۹ از فرماندهی نیروهای گارد جمهوری مدیریت کل دستگاه اطلاعاتی ویژه و تیپ۱ گارد جمهوری، تیپ۲ گارد جمهوری، تیپ۳ گارد جمهوری و تیپ۱۰ زرهی جمهوری توپخانه و روزنامه جنگ شماره ح/۱۴۹۶/۲، وضعیت گسترش یگان‌های ما تا ساعت ۱۳:۰۰ روز ۱۹۸۶/۲/۱۹: ۱. تیپ (گارد جمهوری) قرارگاه تیپ و گروهان کماندویی اول و دوم و گردان تانک۱۷ تموز ـ که موجودی آن ۱۱ دستگاه تانک می‌باشد ـ در منطقه برجسیه روی جاده بصره ـ ناصریه درحال بازسازی می‌باشد. تانک‌های گردان مزبور زیر امر لشکر۱۴ پیاده محور ساحلی مستقر می‌باشد و گردان تانک الفارس ـ که موجودی آن ۲۵ دستگاه تانک می‌باشد ـ زیر امر تیپ۴ پیاده گارد جمهوری روی سیل‌بند غربی در حوض نمک ـ که جاده استراتژیک به جاده اصلی را ربط می‌دهد ـ اقدام می‌کنند. ۲. تیپ۲ گارد جمهوری (در محور سپاه سوم)، تیپ۳ نیروی مخصوص گارد جمهوری، از گارد جمهوری یک نیروی ۳۰۰ نفره مأمور شد تا الحاق پل حوض نمک تحت فرماندهی تیپ۵ پیاده گارد جمهوری را انجام دهد. گردان۱، گردان۲، گردان۳، تیپ۳ نیروی مخصوص گارد جمهوری؛ باقیمانده این نیروها جهت بازسازی در منطقه الرجسیه روی جاده ناصریه به سر می‌برند. باقیمانده نیروهای گردان۴ تیپ۳ نیروی مخصوص گارد جمهوری زیر امر تیپ۱۰ زرهی گارد جمهوری روی جاده استراتژیک مستقر می‌باشد. تیپ۴ پیاده گارد جمهوری؛ باقیمانده گردان‌های این تیپ جهت انجام الحاق سیل‌بند غربی به حوض نمک که جاده استراتژیک را به جاده ساحلی ربط می‌دهد در تاریخ ۲/۱۵ اعزام شدند. گردان۴ تیپ پیاده گارد جمهوری جهت بازسازی به منطقه البرجسیه فرستاده شده است. ۳. تیپ۵ گارد جمهوری؛ قرارگاه تیپ باقیمانده نیروهای گردان یکم و دوم جهت انجام الحاق پل حوض نمک و قسمت نزدیک به سیل‌بند غربی حوض نمک.

۱۷. گردان۳ تیپ۵ گارد جمهوری؛ باقیمانده نیروهای این گردان زیر امر تیپ۱۰ زرهی گارد جمهوری روی جاده استراتژیک مستقر می‌باشند. ۴. تیپ۱۰ زرهی گارد جمهوری، قرارگاه تیپ گردان تانک۱۴ رمضان که موجودی فعلی آن ۳۳ دستگاه تانک می‌باشد و گردان۲ مکانیزه و گروهان کماندویی تیپ روی جاده استراتژیک مستقر می‌باشند. گردان تانک المنصور که موجودی آن ۳۸ دستگاه تانک می‌باشد، پشت جاده مستقر می‌باشد. گردان۱ تانک الوحدت به‌عنوان نیروی احتیاطی تیپ در منطقه البرجسیه مستقر می‌باشد. گردان شناسایی فرماندهی مقر گردان یک گروهان در منطقه پل حوض نمک و یک گروهان دیگر آن جلوی پل مستقر می‌شود. در ضمن، همه توپخانه‌های فرماندهی جهت پشتیبانی لشکر۱۴ پیاده و یگان‌های ما درحال‌حاضر به کار گرفته می‌شود.

رصد مکالمات بی‌سیمی دشمن و اطلاع‌رسانی دقیق و به‌موقع به فرماندهان خودی در عملیات والفجر۸ موجب افزایش آمادگی نیروهای عملیاتی برای مقابله با حملات شمیایی دشمن شد.

۱۸. دشمن قصد دارد رأس ساعت ۱۷:۱۵ تا ساعت ۱۷:۳۱ به وقت عراق، با هواپیماهای جنگی خود به‌صورت گسترده و وسیع منطقه عملیاتی را زیر بمباران شیمیایی قرار دهد. دراین‌باره به همه نیروهایش دستور داده است که ماسک‌ها را زده و بدون دستور، ماسک‌ها را از خودشان دور نکنند.

۱۹. دشمن براثر فشارهای شدید رزمندگان اسلام

سخت در مضیقه قرار گرفته است و عملاً از پیشروی به‌سوی مواضع رزمندگان اسلام بازمانده است.

۲۰. نیروهای زرهی و تیپ۳ براثر شدت آتش رزمندگان اسلام، مقاومت سرسختانه آنها و همچنین آتش مؤثر و به‌موقع توپخانهٔ ارتش اسلام و همچنین آب موجود در منطقه ـ که به‌صورت مانع بزرگ برای آنان درآمده است ـ عملاً قادر به پیشروی نیستند و با تحمل تلفات سنگین به مواضع اولیه بازگشتند.[۱۴]

خبرهای پیشگیرانه برای مقابله با حملات شیمیایی دشمن

در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران استفاده از سلاح شیمیایی یکی از حربه‌های صدام بود که هنگام شکست‌های سنگین نیروهایش به آن متوسل می‌شد. حمله‌های شیمیایی عراق در سال‌های ۱۳۶۳ و ۱۳٦٤ گهگاه انجام می‌شد، اما در عملیات والفجر۸ در بهمن و اسفند ۱۳٦٤، به اوج خود رسید. در این زمان، عراق گاز عصبی سارین را به‌شکل بی‌سابقه‌ای به کار گرفت و تا خاتمه جنگ از آن به‌عنوان یکی از مؤثرترین گازهای ناپایدار جنگی استفاده کرد.

در این مرحله از جنگ شیمیایی، از گاز اعصاب و به‌خصوص سارین به‌عنوان اصلی‌ترین سلاح شیمیایی استفاده شد. علاوه‌برآن، توپخانه‌های عراق نیز به‌دفعات اقدام به پخش گاز خردل در منطقه عملیاتی کردند.

فاو منطقه‌ای نیمه‌باتلاقی پر از گیاهان و نیزارهای بلند و نخلستان‌هایی است که در مجاورت آب قرار دارند. باتوجه‌به محدودبودن منطقه و امکان پایداری بیشتر عوامل شیمیایی، احتمال استفادهٔ ارتش عراق از عوامل شیمیایی بسیار زیاد بود.

در روزهای اول عملیات، به‌دلیل بارندگی‌های شدید و بی‌وقفه و هوای ابری، پرواز هواپیماهای عراقی به‌ندرت صورت می‌گرفت و کادر درمانی اورژانس‌های شیمیایی ظرفیت خود را صرف کمک به درمان مجروحان عادی عملیات می‌کردند، اما از ۲۳ بهمن، حملات شیمیایی عراق با گازهای اعصاب و خردل و سیانید آغاز شد. باوجوداین،اطلاع‌رسانی به‌موقع و آماده‌کردن نیروهای خودی برای مقابله با حملات شیمیایی دشمن یکی از مهم‌ترین راه‌های پیشگیری از تلفات انسانی در این عملیات بود. واحد

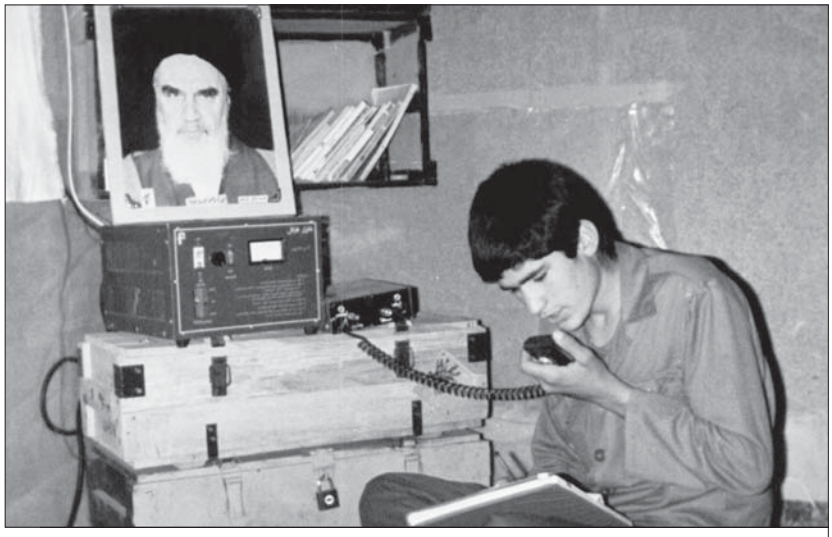

سنگر واحد مخابرات

شنود قرارگاه خاتم(ص) با ارسال گزارش‌های متعدد و اطلاع‌رسانی به‌موقع، در حفظ آمادگی نیروها و انجام‌دادن اقدامات پیشگیرانه سهیم بود. نمونه‌های زیر بخشی از فعالیت‌های این واحد را نشان می‌دهد.

۱. دشمن قصد دارد رأس ساعت ۱۷:۱۵ تا ساعت ۱۷:۳۱ به وقت عراق، به‌وسیله هواپیماهای جنگی خود به‌طور گسترده و وسیع منطقه عملیاتی را بمباران شیمیایی کند و دراین‌باره به همه نیروهایش دستور داده است که ماسک‌ها را زده، بدون دستور، ماسک‌ها را از خودشان دور نکنند.

۲. دشمن به هلیکوپترهای خود دستور داده تا ٦ کیلومتر به عقب برگردند و این دستور را این‌طور توجیه کرد که هواپیماها می‌خواهند منطقه را بمباران کنند. طبیعی است باتوجه‌به دستور بالا، این بمباران شیمیایی خواهد بود.

۳. در ساعت ۲۳:۵۰، به همه یگان‌های عراقی مستقر در مناطق عملیاتی شرق بصره و اروندرود و ساحل دریا دستور داده شد که از ماسک ضدگاز استفاده کنند.

٤. در ساعت ۰۲:۳۰، یک هلیکوپتر توپدار عراقی در منطقه فاو چندین گلوله شلیک کرده و همچنین به همه یگان‌های عراقی دستور داده شد که ماسک‌گذاری را ادامه دهند و در ساعت ۰۳:۰۲ یک فروند هلیکوپتر عراقی بر فراز منطقه عملیاتی فاو چتر منور پرتاب کرد.

۵. در ساعت ۰۲:۲۰، به همه یگان‌های عراقی مستقر در مناطق شرق بصره (سمت اروندرود) و ساحل دریا دستور داده شد از ماسک ضدگاز استفاده کنند.

٦. ساعت ۱۳:٤۸، به همه نیروهای مستقر در فاو (سمت اروندرود) دستور داده شد که از ماسک ضد گاز استفاده کنند.

۷. در ساعت ۱٤:۰٦، برج‌های دیده‌بانی به پایگاه شعیبه اطلاع دادند که نیروها از ماسک ناراحت هستند. پایگاه شعیبه به آنها گفت که فعلاً عملیات ماسک‌گذاری ادامه دارد تا مأموریت جنگنده‌ها خاتمه یابد.

۸. در ساعت ۰۳:۱۹، یک هلیکوپتر عراقی چندین گلوله شیمیایی روی مواضع نیروهای ایرانی در منطقه فاو پرتاب کرد.

۹. یک سرتیپ ستاد ارتش عراق گفت احتیاج داریم که از مواد شیمیایی استفاده کنیم و فردا صبح هم برای استفاده از آن آماده باشید. وی همچنین گفت که برای هواپیما علائم قرار دهید.

۱۰. در ساعت ۱٤:۰۸، برج دیده‌بانی فاو اطلاع داد که در منطقه ما گاز شیمیایی وجود دارد و مجبور هستیم برای مدتی از منطقه خارج شویم. ساعت ۱۳:۵۰ برج دیده‌بانی منطقه فاو اطلاع داد که جنگنده‌های ما (صدام) گاز شیمیایی در منطقه انداختند.[۱۵]

نمونه اسناد فوق تأثیر اطلاع‌رسانی به‌موقع را در مقابله نیروهای خودی با حملات شیمایی دشمن نمایان می‌کند. در بسیاری از اسناد موجود «دستور فرماندهی عراق به نیروهای خود مبنی‌به استفاده از ماسک‌های ضدشمیایی» نشانه افزایش احتمال استفاده دشمن از این سلاح می‌باشد. از آنجا که منطقه نبرد آن‌چنان بهم نزدیک بوده است که دشمن بیم آن را داشته است که در استفاده از سلاح شیمیایی نیروهای خودش نیز دچار آسیب شوند، به همین دلیل، قبل از استفاده از این سلاح ابتدا به نیروهای خودش دستور ماسک‌گذاری می‌داده است. رصد مکالمات بی‌سیمی دشمن و اطلاع‌رسانی دقیق و به‌موقع به فرماندهان خودی در عملیات والفجر۸ موجب افزایش آمادگی نیروهای عملیاتی برای مقابله با حملات شمیایی دشمن شد.

محمدعلی محمدی با اشاره به شکل‌گیری دسته شنود لشکر۱٤ امام حسین(ع) که مبنای تأسیس یگان جنگ الکترونیک سپاه پاسداران شد، در مقدمه کتاب *کمین واژه‌ها* نوشته است: «تیپ امام حسین(ع) متشکل از نیروهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اصفهان که

بعدها به لشکر۱٤ امام حسین(ع) تبدیل شد، نخستین یگان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بود که دسته شنود در آن شکل گرفت و این تجربه مبنای شکل‌گیری شنود در سایر یگان‌ها و تشکیل قرارگاه جنگ‌های الکترونیک سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (جنگال) بود.»[۱٦]

شنود در یگان‌های رزم خودی

علاوه‌بر فعالیت‌های مستمر و کارساز شنود قرارگاه خاتم الانبیا(ص) که نقش و تأثیر بسزایی در سیر پیروزی رزمندگان اسلام در فتح فاو داشته است، یگان‌های رزم سپاه پاسداران نیز از خدمات شنود بهره می‌گرفتند که این امر در تصمیمات میدانی و تاکتیکی فرماندهان این یگان‌ها نقش مهمی ایفا می‌کرد. در ادامه نمونه‌های مختصری از این اقدامات ذکر می‌شود که راویان مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس (مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ) که همراه فرماندهان در صحنه نبرد حضور داشتند ـ آنها را ثبت کرده‌اند.

مهدی انصاری راوی لشکر۸ نجف: شنود لشکر خبر داد که یکی از نیروی دشمن به فرمانده‌اش گفته در اینجا یک تیربار بیشتر ندارد و درحال محاصره‌شدن هستیم. چند دقیقه‌ای بعد، شنود دوباره خبر داد که به‌زودی دشمن فشار می‌آورد که می‌خواهد عقب‌نشینی کند.

۱. مهدی انصاری راوی لشکر۸ نجف: شنود لشکر خبر داد که یکی از نیروی دشمن به فرمانده‌اش گفته در اینجا یک تیربار بیشتر ندارد و درحال محاصره‌شدن هستیم. چند دقیقه‌ای بعد، شنود دوباره خبر داد که به‌زودی دشمن فشار می‌آورد که می‌خواهد عقب‌نشینی کند. برادر احمد کاظمی با جمع‌بندی اطلاعات رسیده به گردان‌های عمل‌کننده گفت: دشمن دستور عقب‌نشینی داده! نگذارید فرار کنند. بعد به فنایی فرمانده ... گفت که یک کیلومتر عقب‌تر از آنجا که صبح می‌زدید را فوراً زیر آتش بگیرید.

۲. در این لحظه از بی‌سیم شنود به فرمانده لشکر۱٤ [امام حسین(ع)] اطلاع می‌دهند که دشمن گویا می‌خواهد شیمیایی بزند! حسین خرازی (فرمانده لشکر) ضمن تأکید بر آمادگی نیروها برای مقابله با حمله شیمیایی دشمن معتقد است که نباید بچه‌ها را ترساند تا کارشان را تمام کنند.

۳. شب اول حمله درحالی صبح شد که در هر سه محور، بیشتر هدف‌ها تصرف شده بود و حتی رزمندگان در بعضی جاها جلوتر هم رفته بودند. دشمن کاملاً به‌هم‌ریخته و سردرگم شده بود. نیروهای عراقی که کاری از دستشان برنمی‌آمد، از پشت بی‌سیم فحش نثار هم می‌کردند. در یکی از این تماس‌ها، فرمانده رده‌بالای عراقی از یکی از فرماندهان یگان‌های درگیر پرسید:

فرمانده ارشد: اوضاع، چطور است؟

فرمانده یگان: خرابه، خراب.

فرمانده ارشد: مقاومت کنید.

فرمانده یگان: ۲۲ نفر بیشتر نمانده، نمی‌توانیم. کمک کنید، کمک. گردان سوم نابود شده. فقط یک افسر و ٤ نفر از مخابرات باقی مانده.

فرمانده ارشد: تانک‌ها را برگردانید عقب.

فرمانده یگان: دسته صفر تمام شده. ایرانی‌ها بردندشان. ۲تا افسر هم کشته شده‌اند. گردان دوم هم دارد تمام می‌شود.

فرمانده ارشد: چرا بیکار نشسته‌ای؟

فرمانده یگان: تو چه‌کاره‌ای؟ تو چرا بیکار نشسته‌ای؟ دسته صفر و یک از گردان دوم بدون بی‌سیم آمده‌اند عقب. افسر جاسم و افسر صبیح هم نیستند.

فرمانده ارشد: چرا؟

فرمانده یگان: می‌گویند نمی‌توانیم بمانیم. گردان چهارم هم می‌گوید این‌طوری نمی‌تواند بماند.»[۱۷]

شنود قرارگاه با ضبط و دسته‌بندی این‌گونه مکالمات دشمن شکست‌خورده آنها را در اختیار رزمندگان و فرماندهان قرار می‌داد تا هم توان روحی‌شان را بالا ببرد و هم از اوضاع جبهه دشمن مطلعشان کند.

سنگر واحد شنود (جنگ الکترونیک).

تجزیه‌وتحلیل

دفاع مقدس به‌عنوان مهم‌ترین کارکرد مبارزهٔ دینی در قرن حاضر، در عرصه‌های گوناگون حرفی برای گفتن دارد. دورانی که هنوز ناگفته‌های فراوانی از آن باقی مانده است. شاید در دنیای فن‌آوری امروز سخن‌گفتن از سامانه‌های ارتباطی و تأثیرشان در زندگی انسان بسیار آسان‌تر از زمان جنگ باشد. درحال‌حاضر، پیشرفت و توسعه سامانه‌های ارتباطی آن‌قدر فراگیر و خیره‌کننده است که به واقعیتی ملموس و عمومی بدل شده است، اما واقعیت این است که در دوران دفاع مقدس، کشور درحال جنگ ما با تحریم‌های اقتصادی و نظامی شدیدی مواجه بود و دراین‌زمینه کمترین امکانات را در اختیار داشت. باوجوداین، رزمندگان ایران با استفاده از همان امکانات اندک و با تکیه بر روحیه خودباوری از فن‌آوری‌های ارتباطی استفاده کرده، ضربات سنگینی بر دشمن وارد کردند. راه‌اندازی، توسعه و به‌کارگیری یگان جنگ الکترونیک در سپاه پاسداران ازجمله اقدامات ماندگار دفاع مقدس است که برکات آن هنوز هم جاری و نمایان است. تأثیر جنگ الکترونیک در میدان نبرد گاهی آن‌قدر روشن و کارآمد است که امروزه در زمره مؤلفه‌های قابل‌بررسی در پیروزی‌ها و شکست‌ها قرار دارد. تجزیه‌وتحلیل کارکردهای واحد شنود جنگ الکترونیک در دفاع مقدس به‌ویژه در عملیات والفجر۸ نشان می‌دهد که در همان زمان نیز چرخهٔ فرماندهی، کنترل و هدایت عملیات، ارتباط تنگاتنگی با یگان جنگال داشته است. استفاده از فریب الکترونیکی برای گیج و گمراه‌کردن دشمن، مختل‌کردن سامانه‌های ارتباطی دشمن، استفاده از سامانه‌های پشتیبانی جنگ الکترونیک به‌عنوان یک منبع اطلاعات برای اتخاذ تصمیم‌های فوری، جمع‌آوری اخبار یا اطلاعات نظامی با هدف تقویت دیگر منابع اخبار و اطلاعات، رصد فعالیت نیروهای خودی و دشمن و بسیاری از اقدامات دیگر حضور تاثیرگذار این واحد شنود و جنگال در عرصه‌های نبرد را نمایان می‌کند. واحد شنود قرارگاه خاتم در عملیات والفجر۸ با جمع‌آوری اطلاعات و گذاشتن این اطلاعات دراختیار فرماندهی، برای فرماندهان عملیات این امکان را فراهم آورد تا آنان به‌عنوان تصمیم‌گیران صحنه نبرد، با ارزیابی تهدیدهای دشمن اقدام کنند و در هر مرحله از عملیات بهترین تصمیم‌ها را بگیرند.

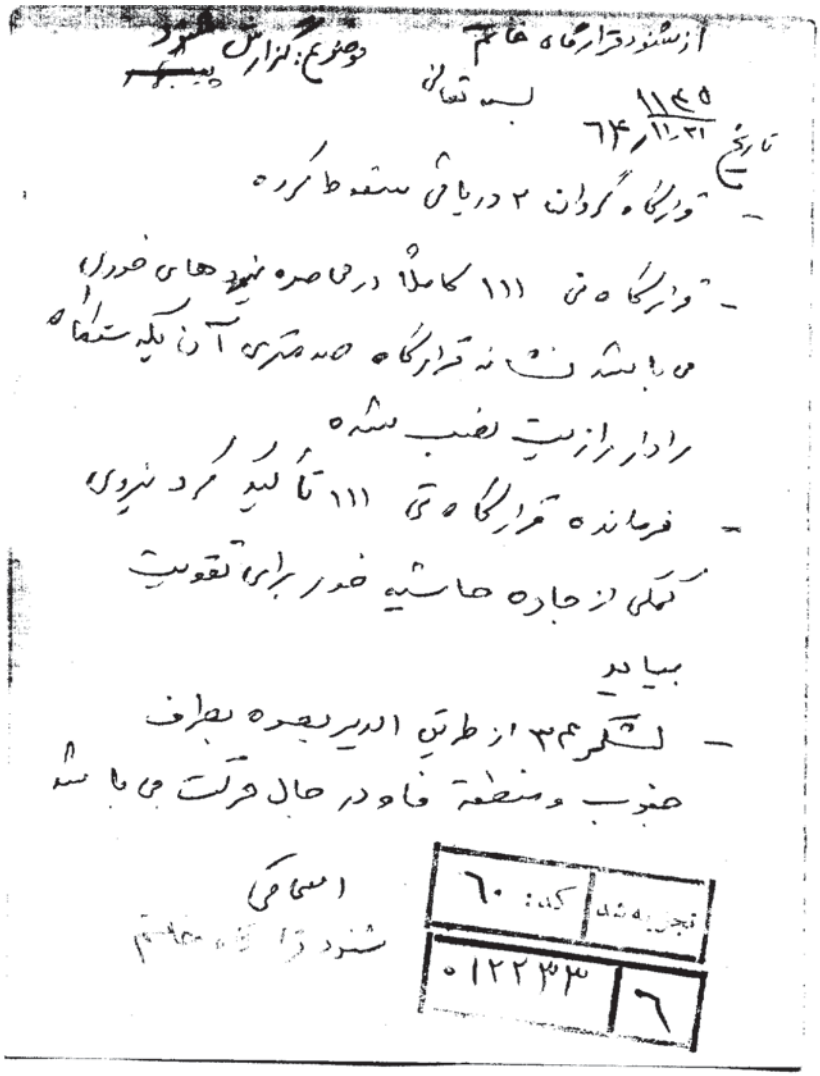

از شنود قرارگاه خاتم

موضوع: گزارش شنود

بسمه تعالی

۱۱۴۵
۶۴/۱۱/۲۱ تاریخ

- قرارگاه گردان ۲ دریائی سقوط کرده

- قرارگاه تی ۱۱۱ کاملاً در محاصره نیروهای خودی می‌باشد نشانه قرارگاه صدمتری آن یک دستگاه رادار رازیت نصب شده

- فرمانده قرارگاه تی ۱۱۱ تأکید کرد نیروی کمکی از جاده حاشیه خور برای تقویت بیاید

- لشکر ۳۴ از طریق الدیر بصره بطرف جنوب و منطقه فاو در حال حرکت می‌باشد

اسماعیلی
شنود قرارگاه خاتم

تجزیه شد	کد: ۶۰
۶	۰۱۲۲۳۳

۱۴۵۶ - ۱۱٫۲۵

و به علت ادامه درگیری در طول سه روز گذشته توان رزمی
از نظر نفرات و مهمات بشدت پایین آمده است.
توپخانه‌های دشمن نیز آزاد می‌باشند خواهش
ما اینست که آتش متقابل بر روی منابع آتش دشمن
زیاد شود تا از حجم آتش آنها کاسته شود.
۲۰۱۰ ۱۱٫۲۵

لشکر ۲۶ دشمن بعثی نامه‌ای به سپاه ۷ تی ۳۴ تی ۴۰۹
تی ۷۰۴ تی ۱۰ احتمال حمله نیروهای اسلام را از ناحیه
جاده استراتژیک و خط خیابان ۳۸ اعلام کرده و به نیروهای
مستقر در این منطقه آماده باش داده است و همچنین با انهدام دو
گروهان تانک [redacted] و استقرار آنها در [redacted]
هر یک از تقاطعها اقدام به تقویت این منطقه کرده است.

سری

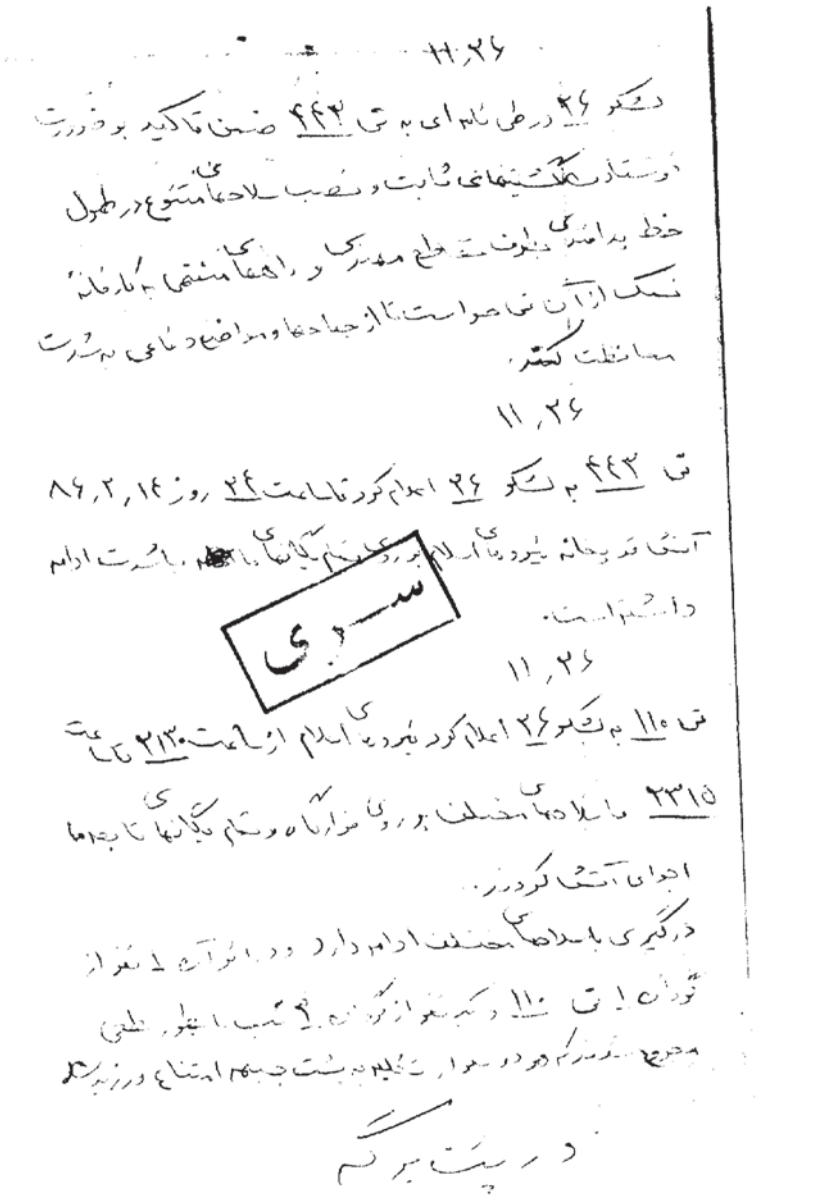

۱۱،۲۶

لشکر ۲۶ در طی نامه‌ای به تی ۴۴۳ ضمن تاکید بر ضرورت
فرستادن گشتیهای ثابت و نصب سلاحهای متنوع در طول
خط پدافندی بطرف سطح مهندسی و راههای منتهی به کارخانه
نمک از آن تی خواست تا از جاده‌ها و مواضع دفاعی به شدت
محافظت کنند.

۱۱،۲۶

تی ۴۴۳ به لشکر ۲۶ اعلام کرد تا ساعت ۲۴ روز ۸۶،۲،۱۴
آتش توپخانه نیروهای اسلام بر روی تمام یگانهای ما [illegible] با شدت ادامه
داشته است.

سری

۱۱،۲۶

تی ۱۱۰ به لشکر ۲۶ اعلام کرد نیروهای اسلام از ساعت ۲۱۳۰ تا ساعت
۲۳۱۵ با سلاحهای مختلف بر روی قرارگاه و تمام یگانهای تابعه ما
اجرای آتش کردند.
درگیری با سلاحهای مختلف ادامه دارد و در اثر آن ۱ نفر از
گردان ۱ تی ۱۱۰ و یک نفر از گردان ۲ شب با بطور سطحی
مجروح شدند که هر دو سوار تکلیف به پشت جبهه امتناع ورزیدند.

در پشت برگه

۱۴۳۰ ۱۱٫۲۶

دشمن به همهٔ هلی کوپترهای خود دستور داده تا در دو طرف جاده به فاصلهٔ ۱ الی ۲ کیلومتری فاو عقب‌نشینی کنند. نحوهٔ ارسال این دستور بسیار جدی بود و احتمال دارد دشمن بعثی قصد داشته باشد یک حرکت نظامی را آغاز کند.

۱۵۲۵ ۱۱٫۲۶

هلی کوپترهای دشمن بعثی که از نوع دیزی بودند از فاصلهٔ دو کیلومتری قرارگاه سابق لشکر ۲۶ را بمباران کردند و همچنین این هلی کوپترها کارخانهٔ آسفالت موجود در جادهٔ ساحلی را نیز بمباران کردند.

سری

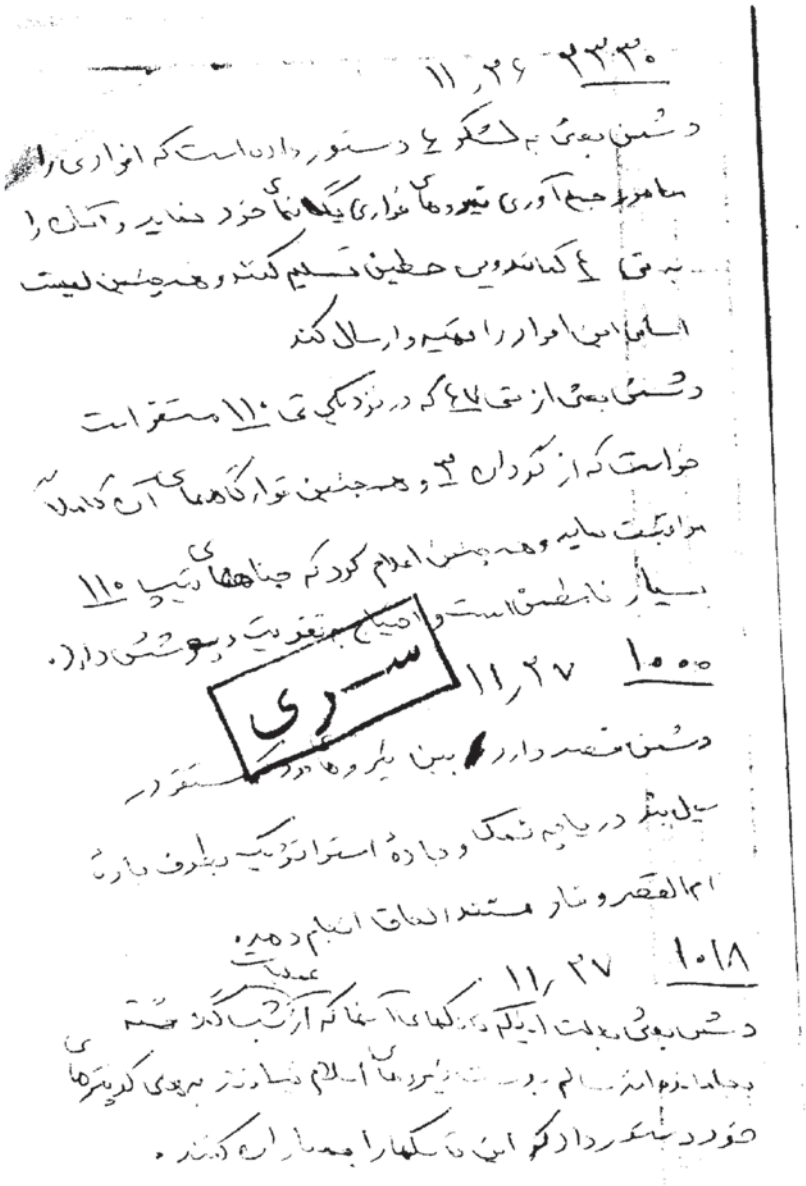

۲۳۳۰ ۱۱/۲۶

دشمن بعثی به لشکر ۶ دستور داده است که افرادی را
مامور جمع آوری نیروهای فراری یگانهای خود نماید و آنان را
به تی ۴ کماندویی حطین تسلیم کنند و همچنین لیست
اسامی این افراد را تهیه و ارسال کند

دشمن بعثی از تی ۶۷ که در نزدیکی تی ۱۱۰ مستقر است
خواست که از گردان ۳ و همچنین قرارگاههای آن کاملاً
مراقبت نماید و همچنین اعلام کرد که جناحهای تیپ ۱۱۰
بسیار نامطمئن است و احتیاج به تقویت و پوشش دارد.

سری

۱۰۰۰ ۱۱/۲۷

دشمن قصد دارد بین نیروهای خود که مستقر در
سیل بند دریاچه نمک و جاده استراتژیک بطرف جاده
ام القصر و فاو مستند الحاق انجام دهد.

۱۰۱۸ ۱۱/۲۷

دشمن بعثی بعلت اینکه تانکهای آنها که از شب گذشته
بجا مانده اند سالم بدست نیروهای اسلام نیافتند به یکی کوپترهای
خود دستور داد که این تانکها را بمباران کنند.

۱۱۲۵ ۱۱/۲۷

دشمن با تقویت یگانها موجود و اقدام به پاتک کرده است که این یگانها هم اکنون در فاصله کمی از پل در حال حرکت هستند و به آنها توصیه شده است تا جای پای محکمی بگیرند.

۱۲۰۲ ۱۱/۲۷

قسمتی از نیروهای دشمن در ۳ کیلومتری پل رسیدند که احتمالاً قصد دارند حمله به پل که دیشب توسط رزمندگان اسلام تصرف شده بود آن را پس بگیرند و حلقه محاصره رزمندگان اسلام را بکنند.

۱۴۲۱ ۱۱/۲۷

نیروهای طارق در یک کیلومتری پل می‌باشند که یک هواپیما در کنار دکل بلند نزدیک پل سقوط کرده است و از خلبان آن ~~[illegible]~~ اطلاعی در دست نیست

سری

۱۵۱۴ ۱۱/۲۷

ستاد کل ارتش عراق به تن ۶۶ جهت اطلاع سپاه هفتم

و ریاست کل اطلاعات (ریاست المخابرات العامه) اعلام کرد

که جانشین فرماندهی کل نیروهای مسلح نیروی

با سرعت به طرف اهداف از پیش تعیین شده را صادر کرده

در مختصات ۴۲۲۰

است و تاکید کرده تقاضا تا قبل غروب آفتاب در چند مرحله

و بدون اطلاع نیروها این کار صورت بگیرد.

۱۵۲۹ ۱۱/۲۷

یکی از اهالی کوپترهای دشمن بعضی مواضع و تجهیزات یک گردان از

نیروهای خود را در دو کیلومتری پل نزدیک دریاچه نمک را بمبارانی

کرد که فرمانده این گردان درخواست کمک کرده است.

سری

منابع و مأخذ:

۱. معاونت فاوا سپاه پاسداران، دستورالعمل آمادگی یگانی، ص۲۳، تهران ۱۳۸۵.
۲. همان، صص ۲٦ ـ ۲۵.
۳. جلسه دوم تاریخ شفاهی علی اسحاقی.
٤. سردار مهدی شیرانی‌نژاد جانشین مخابرات قرارگاه خاتم در عملیات والفجر۸، در گفت‌وگو با نگارنده.
۵. سند شماره ۰۱۲۰٦۷/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش شنود به اطلاعات قرارگاه خاتم، تاریخ ۱۳٦٤/۱۱/۱۵، گزیده اسناد عملیات بزرگ والفجر۸ جلد٤ بهار ۱۳۷۹ ص٤٤٤.
٦. همان.
۷. سند شماره ۱۱٤۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش شماره ۰۱۲۲۳۳ واحد شنود قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص) سپاه پاسداران، تاریخ ۱۳٦٤/۱۱/۲۱، منطقه عملیاتی فاو.
۸. خبرگزاری فارس، خبر شماره۵۲۰، ۱۳۹۳/۲/٤.
۹. یحیی نیازی، جاده استراتژیک فاو ـ بصره، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۹۱
۱۰. سند شماره ۲۳۵/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملیات والفجر۸، گزارش راوی قرارگاه خاتم(ص) در عملیات والفجر۸ (حسین اردستانی)، ص۳٦.
۱۱. سند شماره ۲٤۳/گ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش عملیات والفجر۸، گزارش راوی لشکر۱٤ امام حسین(ع) در عملیات والفجر۸ (محسن رخصت‌طلب)، ص۲۱.
۱۲. سند شماره ۲٦۲/پ ن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ؛ (قرارگاه خاتم، ۱۳۷۳، نوار شماره ۱۷۲۲).
۱۳. مجید نداف، نبرد فاو، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۱۳۸۷، چاپ ششم، ص۸۲.
۱٤. سند شماره ۰۱۲۰٦۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ؛پیشین.
۱۵. سند شماره ۰۱۲۰٦۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ؛ پیشین.
۱٦. محمدعلی محمدی، کمین واژه‌ها، دفتر مطالعات فرهنگ و ادبیات پایداری حوزه هنری اصفهان، ۱۳۹۲.
۱۷. یحیی نیازی، پیشین، ص٤۹.